

katorep

Katolicyzacja reprodukcji, reprodukcja katolicyzmu. Aktywizm i intymno??? w Polsce od 1930 r. do dziś?

[English](#) [1]

Przydatne informacje

Nazwa Programu: [NCN OPUS-17](#) [2]

Źródło Finansowania: [Narodowe Centrum Nauki](#) [3]

Nr grantu: 2019/33/B/HS3/01068

Nr wewn?trzny UW: 10501-D131-66-0006243

Nr umowy: UMO-2019/33/B/HS3/01068

Kierownik grantu: dr hab. Agnieszka Ko?cia?ska, prof. UW

Wysoko?? dofinansowania: 759 403 PLN

Termin rozpocz?cia: 30-01-2020

Termin zako?czenia: 29-04-2023

Aktualno?ci [Strona seminariów projektowych \(Seminaria Katorep\)](#) [4]

25.01.2024 Nasza ostatnia publikacja: [Agnieszka Ko?cia?ska](#) [5] (2024). [Productive Sexological Self-Censorship in Late Communist Poland between State and Church](#) [6]. *Journal of the History of Sexuality* 33, no. 1: 12-32.

JOURNAL OF THE
HISTORY
OF
SEXUALITY

VOLUME 33 NUMBER 1 JANUARY 2024

 UNIVERSITY OF TEXAS PRESS

Every publication in state socialist Poland, including sexological material, was inspected by a censor to ensure it adhered to socialist doctrine and morality. Censorship is generally understood as a tool of totalitarian oppression blocking the exchange of knowledge and ideas. The powerful Polish Catholic hierarchy has been considered an additional factor, collaborating with the Communist Party to silence progressive sexual discourse.

Through analysis of sexological and sex educational writings on homosexuality and birth control, I argue for a more nuanced picture of censoring practices, by asking: How was the censorship practiced? What kind of writing strategies did it produce? Who conducted the censorship? What happened to those who decided not to become involved in the complex struggle over sexuality between Church and State? And, finally, what are the long-term consequences of practicing censorship? Based on archival research and in-depth interviews with sexologists and sex educators active during the late state-socialist period, I explore the personal and collective strategies that weakened but also strengthened censorship. Sex experts employed many writing strategies to “trick” the censors, yet at the same time practiced self-censorship, gauging what would be blocked by censors or incite a protest from the Church. They also disciplined colleagues attempting to be more open, believing such openness could be counterproductive to past and future achievements in the development of sex education and therapy in Poland. As a result, censorship appeared to be surprisingly productive, generating a particular style of writing that encouraged the public to read between the lines. However, in the long run, it produced an inability to speak openly about

(liberated) sexuality in Poland.

20.10.2023 [Agnieszka Kościńska](#) [5] mówiła o naszych badaniach w czasie konferencji [Health Feminism, Reproductive Knowledge and Women's Activism Across Europe in the long 20th Century](#) [7] (19-21.10.2023, University of Konstanz)

WOMEN'S BODIES, WOMEN'S RIGHTS

Health Feminism, Reproductive Knowledge and
Women's Activism Across Europe in the long 20th Century

CONFERENCE PROGRAM

October 19-21, 2023, University of Konstanz

Abstract: "For many people, birth control has stopped being something permitted under special circumstances, and has started to become a necessity," argued Anna Morawska, one of the most important figures in Catholic intelligentsia, in 1962. Morawska also reported for the Polish Catholic press during the Second Vatican Council. This paper analyzes her writings and transnational connections to reconstruct the diversity of Polish Catholic approaches to gender, sexuality and reproduction beyond the usual narrative of conservative Polish Catholicism embodied in the teaching of John Paul II, and later in the war on "gender ideology".

30.05.2023 Nowy artykuł naszego zespołu: Agata Ignaciuk i Natalia Jarska. "Unawareness and Expertise: Acquiring Knowledge about Sexuality in Postwar Poland." [Journal of the History of Sexuality](#) [8], vol. 32 no. 2, 2023, p. 121-143.

In an interview conducted in 2018, Elżbieta, a female laboratory technician born in 1961 and living in the large industrial city of Łódź in central Poland, narrated her experience of sex education: "When I was fourteen or fifteen the famous book *Sztuka kochania* [Art of love] was published. And during winter holidays, it so happened that the secondary school pupils did a work placement at a press, and each of us got a copy. So the four of us [who did the placement], two boys, a girl, and myself, had the book, and we lent it out as well. It had influence. Of course, our parents did not know what kind of a book it was. We considered it to be forbidden fruit, because we were still underage."....

22.05.2023 British Association for Slavonic & East European Studies, Polish Studies Article Prize 2023.

Wyróżnienie dla artykułu naszego zespołu: Natalia Jarska i Agata Ignaciuk "Marriage, Gender and

---

Demographic Change: Managing Fertility in State-Socialist Poland” (Slavic Review, 81 (1), 2022: 142-162).

british association for slavonic
and east european studies

Jury doceniło nowe spojrzenie na zarządzenie płodności w PRL uzyskane dzięki fachowej analizie szerokiego wachlarza źródeł. Autorkom serdecznie gratulujemy i zachęcamy do [lektury!](#) [9]

28.04.2023 [Końców, seks, reprodukcja](#) [10] - o naszych badaniach z Agnieszką Końcówką rozmawia Michał Jędrzejek, "Znak", maj 2023

19.04.2023 Nowa publikacja naszego zespołu: Agata Ignaciuk, [Agnieszka Kościńska](#) [5], Regendering Childbirth: Catholicism, Medical Activism, and Birth Preparation in Post-War Poland, [Journal of the History of Medicine and Allied Sciences](#) [11], 2023, [access accepted manuscript](#) [12].

Fijałkowski's books

This article examines the work of the gynecologist Włodzimierz Fijałkowski, the key promoter of preparation for childbirth in Communist and early democratic Poland. From the late 1950s until the 1990s, Fijałkowski developed a childbirth preparation training protocol that served as an inspiration for childbirth preparation schools across the country. Through analysis of Fijałkowski's publications in medical journals, books aimed at both professional and lay readers, visual aids for childbirth training, and archival material, we demonstrate that a specific vision of gender roles and relationships lay at the core of Fijałkowski's psychoprophylactic project. This vision represented a re-definition and re-essentialization of femininity and masculinity, and motherhood and fatherhood, while simultaneously advocating for radical change in the relationship between women in labor and obstetric professionals. Fijałkowski's ideas and advocacy were intimately connected with a humanization of the embryo and fetus from the earliest stages of pregnancy, and we show how his work became an important transmission medium for the gradual mainstreaming of anti-abortion ideas within public discourse in late-Communist Poland.

15.04.2023. Nasz zespół uczestniczył w European Social Science History Conference (Gothenburg, 12-15.04.2023).

Agata Ignaciuk zorganizowała panel [Catholicism, Gender and Anti-abortion Activism in Europe \(1970s-Present\)](#) [13], który moderowała [Agnieszka Kościńska](#) [5]. Sylwia Kuzma-Markowska przedstawiła referat: "The Right to Life" Behind the Iron Curtain: the Polish Anti-Abortion Movement, the Catholic Church, and the Communist State in the 1970s and 1980s.

3.03.2023 [Agnieszka Kościńska](#) [5] opowiada o naszym badaniach w podcaście *Oswoi? gender*. [Posłuchaj](#) [14].

15.02.2023 Nowa publikacja naszego zespołu: Natalia Jarska i Sylwia Kuźma-Markowska. 2023. [Explaining the Calendar: The Catholic Church and Family Planning in Poland, 1930–1957](#) [15], „The Historical Journal”, s. 1-23. <https://doi.org/10.1017/S0018246X23000018> [16] (wolny dost?p)

This article explores continuities and discontinuities in Polish Catholic discourses on family planning across a time span that tends to be divided in the historiography on Poland and political history in general. The period we analyse begins in 1930, with the pivotal encyclical *Casti connubii* defining church doctrine on contraception, and ends with the legalization of abortion in 1956, and a state-sponsored family planning campaign the following year. In order to reconstruct Catholic teachings on marriage and family planning we examine advice publications that received official church approval, paying particular attention to their gendered dimensions, the emphasis placed on marriage, and the 'calendar' method. Although our research includes three politically and socially distinct periods, we argue that the content of Catholic teachings on family planning in Poland was consistent throughout. We also show that, although there were some distinct national characteristics, the Polish Catholic discourse on family planning resembled to a great extent the developments in other countries, particularly in regard to visions of marriage and sexuality. As we delineate, by engaging in the discussion on family planning, Catholic authors acted as active constructors of modernity, construed in both periods in relation to science and nationalism.

17.12.2022 Nowa publikacja naszego zespołu: Jędrzej Burszta, [Religious individualism and how young religious LGBT+ persons approach parenthood in Poland](#) [17], "Lud", t. 106, s. 208–232.
<https://doi.org/10.12775/lud106.2022.08> [18] (wolny dostęp)

Artykuł oparty jest na materiale badawczym zebranym w ramach wywiadów etnograficznych z młodymi osobami o nienormatywnej tożsamości płciowej lub seksualnej, identyfikujących się jako osoby wierzące związane z Kościołem rzymskokatolickim. Autor dokonuje analizy dotychczasowej drogi życiowej rozmówców i rozmówczy, omawiając ich trudności z integracją wiary z seksualnością, stopniowe odchodzenia od kościoła instytucjonalnego, poczucie stanowienia „mniejszości w mniejszości”, w drugiej części pracy skupiając się na ich stosunku do kwestii reprodukcji, tworzenia rodziny, i planowania dalszego życia.

Lud

Polskie Towarzystwo Ludoznawcze
Polish Ethnological Society

TOM 106 za rok 2022

Roundtable **Liberal practices and conservative global knowledge flows** ([obejrzyj nagranie](#) [20])

1 December 2022, online [<https://uw-edu-pl.zoom.us/j/95077882591>] [21]

4 pm – 6 pm in Warsaw, 3 pm – 5 pm in Oxford, 12 noon – 2 pm in Brasi?lia

Speakers

Cathorep team: Agata Ignaciuk (University of Granada), Natalia Jarska (Polish Academy of Sciences), Sylwia Ku?ma-Markowska (University of Warsaw), Agnieszka Kosiorowska (University of Warsaw), [Agnieszka Ko?cia?ska](#) [5] (University of Warsaw), Natalia Pomian (University of Warsaw)

Discussants

Fl?via Biroli (University of Brasi?lia) and other Gender Wars key network members

During this roundtable we will show the results of our ethnographic and historical research on sexuality, birth control and Catholicism in Poland. On the one hand, Polish Catholics both historically and today negotiate their sexual reproductive practices in ways which go beyond the Catholic doctrine. On the other hand, Polish Catholics actively participate in global movements that promote more conservative sexual and reproductive choices and disseminate anti-abortion discourses. This contributes to the complex picture of Catholicism, sexuality and reproduction in Poland and the world.

14 grudnia, godz. 10:30, sala 108

J?drzej Burszta, Natalia Jarska, Agnieszka Kosiorowska, [Agnieszka Ko?cia?ska](#) [5], Sylwia Ku?ma-Markowska, Natalia Pomian (zespó? projektu Katorep)

Katolicyzacja reprodukcji, reprodukcja katolicyzmu. Aktywizm i intymno?? w Polsce od 1930 r. do dzi? – prezentacja wyników z bada?

Trzyletni projekt „Katolicyzacja reprodukcji, reprodukcja katolicyzmu. Aktywizm i intymno?? w Polsce od 1930 r. do dzi?” bazowa? na badaniach etnograficznych i historycznych. W trakcie prezentacji przedstawimy nasze najwa?niejsze wnioski. Poka?emy, ?e relacja mi?dzy katolicyzmem, planowaniem rodziny, seksualno?ci? i p?ci? nie jest ani nigdy nie by?a prosta i zdecydowanie wykracza poza ramy politycznego sporu. Jak to mo?liwe, ?e katoliczki w Polsce protestowa?y przeciwko wyrokowi Trybuna?u Konstytucyjnego z 22 pa?dziernika 2020 roku? Czy osoby wierz?ce zawsze stosowa?y si? do nauki Ko?cio?a w kwestii etyki seksualnej i planowania rodziny? Jakimi lokalnymi i transnarodowymi drogami przenosz? si? zarówno liberalne, jak i konserwatywne idee katolickie dotycz?ce antykoncepcji i seksualno?ci?

08.12.2022, 15:00, Joanna Krotofil, The missing maternal body in the narratives of young Catholic and Muslim mothers in Poland (wspó?autorki: Dagmara M?tel i Dorota Wó?ciak)

Link do spotkania: <https://uw-edu-pl.zoom.us/j/97761973633> [22]

Abstrakt: In the introduction to the edited volume “Philosophical Inquiries into Pregnancy, Childbirth and Mothering”, Lintott and Sander-Staudt note that the “hidden mother” – a widespread practice in 19th-century infant photography – is a fitting metaphor for many contemporary projects on motherhood and mothering, where the maternal subjectivity is downplayed. In this presentation we will argue that in Poland, where Catholicism remains the dominant religion, pregnancy and birth are highly medicalised (Ole?-Bi?czyk; Mazurek) and feminists are reluctant to notice and engage with mothers (Graff), the embodied nature of the transition to motherhood is erased from public discourses and from the mother’s own stories. The mother as an embodied subject is missing in public and private space. We will analyse the fragmentarily narrated or entirely missing bodily experiences of pregnancy, birth and postpartum in mothers’ stories revealing the power of religious and medical discourses and practices to produce silence. Looking closely at these silences and omissions, we will also trace the instances when women navigate religious and medical practices in a way that allows them to reclaim their missing maternal embodied subjectivity. We embed our discussion in the context of debates in feminist circles on the importance of a matricentric perspective.

20.10.2022 [Agnieszka Ko?cia?ska](#) [5] mówi?a o naszych badaniach na Uniwersytecie Oxfordzkim w czasie

inauguracji sieci badawczej Gender Wars: East and South. [Wi?ciej](#) [23]

Gender Wars: East and South

Thursday 20 October, 3:00pm to 7:00pm Nissan Institute Lecture Theatre, St. Antony's College

Join us for the launch of the new AHRC Research Network
Gender Wars: East and South

Thursday 20 October, 3:00pm to 7:00pm
Nissan Institute Lecture Theatre, St. Antony's College

18.10.2022 [Agnieszka Ko?cia?ska](#) [5] opowiada o naszych badaniach na ?amach [Magazynu Kontakt](#) [24]

13-14.10.2022 Zespó? Katorep wzi?? udzia? w [54th Association for Slavic, East European, and Eurasian Studies Annual Convention](#) [25]. W czasie panelu *Religion, Intimacy and Precarity: Polish Catholic Narratives of (Non-)reproduction (1980s-Present)* zaprezentowano poni?sze referaty:

Sylwia Ku?ma-Markowska i Agaata Ignaciuk, "Constructing Precarious Bodies: Representations of the Embryo and Fetus in Late State-socialist Poland (1980s)"

Natalia Pomian, "Who Can Afford Having a Child?: Catholic Methods of Infertility Treatments versus Conventional

---

Medicine in Contemporary Poland"

J?drzej Burszta, "Contemporary Polish LGBT+ Catholics and the Queer Discourse on Family and Reproduction"

Agnieszka Kosiorowska, "Constructing the Difference: Catholicism and Reproduction in a Polish Migrant Community in Paris, 1980-present".

7-8.10.2022 Nasz zespół zaprezentował badania na konferencji [Dziewczynki i dziewczyny. Wstęp do girlhood studies](#) [26] (Państwowe Muzeum Etnograficzne w Warszawie; organizatorzy: Interdyscyplinarny Zespół Badań nad Dzieciństwem UW oraz Fundacja Kosmos dla Dziewczyny)

Agnieszka Kosiorowska, [Agnieszka Kościńska](#) [5], Kościół o dziewczętach, dziewczęta o sobie

Agata Ignaciuk, Natalia Jarska, Między Kościołem a partią? Seksualność dziewcząt w PRL w narracjach osobistych (1950-1990)

17.09.2022 Ukazał się nowy, tematyczny, numer „[Journal of Religious History](#) [27]” dotyczący katolicyzmu, medycyny i reprodukcji, a w nim dwa artykuły członkiń naszego zespołu, oba w wolnym dostępie:

[Catholic Intimacies: Negotiating Contraception in Late Communist Poland](#) [28]

[Agnieszka Kościńska](#) [5], Agata Ignaciuk, Agata Chęstowska,

[Anti-abortion Activism in Poland and the Republic of Ireland c.1970s–1990s](#) [29]

Sylwia Kuźma-Markowska, Laura Kelly

26.07.2022 Artyku? Natalii Jarskiej i Agaty Ignaciuk w Slavic Review: Marriage, Gender and Demographic Change: Managing Fertility in State-Socialist Poland. Slavic Review, 81(1), 142-162. doi:10.1017/slr.2022.85 ([wolny dost?p](#) [9])

This paper explores fertility management practices in state-socialist Poland and investigates post-war demographic change through the lenses of gender and modernization. Using personal narratives from oral histories and

memoirs, we examine reproductive decision-making processes from the 1940s to the 1980s, focusing on motivations, norms, and the means employed to achieve desired family size. Our analysis reveals the ambiguous nature of both modernization and women's emancipation in regard to reproduction. We argue that acceptance of the two-child model and the need to effectively manage fertility increased in Poland through the second half of the twentieth century, but was highly dependent on levels of spousal communication and equality. Personal narratives demonstrate how social pressure shaped women's reproductive choices, and how at times these choices were considerably limited by male violence and domination. As our analysis shows, gender relations in marriage and the modernization of fertility management in state-socialist Poland were deeply interrelated.

15-17.06.2022 [Agnieszka Kościńska](#) [5] mówiła o naszych badaniach w czasie Eastern Europe's 20th Century Today, dorocznej konferencji Imre Kertész Kolleg w Jenie.

Roundtable: **Historizing abortion, understanding the Cold War biopower**

Organizers: Agata Ignaciuk, [Agnieszka Kościńska](#) [5]

Panellists: Corina Doboş, Melissa Feinberg, Emily R. Gioielli, Yuliya Hilevych, Agata Ignaciuk, [Agnieszka Kościńska](#) [5] (moderator)

In the last few years, we have witnessed the global backlash against women's reproductive rights as well the rise of sexual and gender conservatism which, despite the pandemic, provoked thousands to protest, demonstrating that issues such as abortion are central to how we envision the state. In the East Central European context, restrictions on reproductive rights are often perceived within the global public debate as connected to backwardness or underdevelopment. However, on the Soviet-influenced side of the Iron Curtain, abortion outside of medical or criminal indications was legalised earlier than in the West. The key difference in the legalisation processes in East and West was the origin of the demand for legal abortion.

In many Western countries, social movements such as the feminist movement as well as the engaged medical profession and family planning and population control activists played a key role in stimulating abortion law reforms from the bottom-up. In East Central Europe, on the other hand, the legal change initiated in 1955 in the Soviet Union was a State-driven, top-down endeavour. The intensity of the abortion law reforms across the region – and actual access to abortion services – differed considerably between countries and within each country. Nevertheless, in the decades that followed, abortion was consolidated as a relevant family planning resource in East Central Europe, a phenomenon some demographers interpreted as “abortion culture” (Stloukal 1999). This hypothesis meant the preference of women for pregnancy termination rather than prevention, often interpreted as a consequence of the lack of access to modern contraception.

Recent historiography has begun to further nuance this narrative by exploring the active stigmatisation in which communist states wrapped legal abortion (Randall 2011). Others have examined regional differences and changes in abortion policies (Kligman 1998; Ghodsee 2012; Drezgić 2016; Nakachi 2021) and practices (Hilevych 2015), and the role of new technologies in shaping the delivery of abortion services (Dudová 2012; Bogdan 2018). This roundtable brings together major experts working on gender, sexuality, and reproduction in East Central Europe. Its aim is to situate the role of abortion during the Cold War and historize contemporary abortion debates, showing

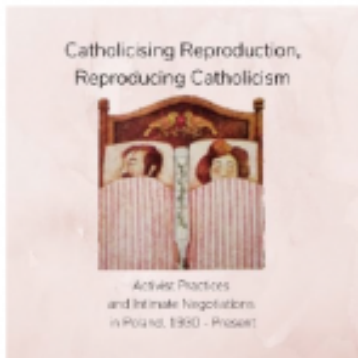
how they acquired their current central status. It will address the following questions: What are the current implications of abortion's strong relationship to countries' and the region's communist past? How is this past used in current abortion debates? How useful is the notion of "rights" applied to East Central Europe and Soviet abortion history? How does the study of the history of abortion and abortion debates help us understand today's backlash against women's rights?

09-11.06.2022 Członkini zespołu Agnieszka Kosiorowska wzięła udział w konferencji pt. **The End of "Freedom" in Central and Eastern Europe? Addressing the Challenges of an Illiberal Turn**, zorganizowanej przez Andrassy Universität w Budapeszcie. Wygłosiła tam referat zatytułowany „*Too bad, hell it is!*” *Catholic women, pro-choice protests, and a "mature rebellion" against the Catholic Church*.

Agnieszka Kosiorowska

„Too bad, hell it is!”

Catholic women, pro-choice protests, and a “mature rebellion” against the Catholic Church

Some of the data and analyses presented here can also be found in the article:

Kościańska, A., Kosiorowska, A. and Pomian, N. (2021) „A woman should follow her own conscience”: understanding Catholic involvement in demonstrations against the abortion ban in Poland”, *LUD. Organ Polskiego Towarzystwa Ludoznawczego i Komitetu Nauk Etnologicznych PAN*, 105, s. 12–43. doi: 10.12775/lud105.2021.01.

09-10.06.2022 Członkini projektu wzięła udział w konferencji **Whose choice, whose rights? Global-historical and intersectional approaches to the emergence of reproductive rights after 1945** zorganizowanej na Uniwersytecie w Glasgow.

Członkinie wygłosiły dwa referaty:

Countertechnologies of care. Vacuum aspiration in communist Poland

AGATA IGNACIUK
UNIVERSITY OF WARSAW, POLAND
AGATAIGNACIUK@PAP.PL

Natalia Pomian "*It has this ethical approach and it's consistent with the Church teachings. So (...) we went for it. Catholicism and infertility treatment – history of naprotechnology in Poland*".

Agata Ignaciuk "Countertechnologies of care. Vacuum aspiration in communist Poland"

*It has this ethical approach and
it's consistent with the Church
teachings. So (...) we went for it.*
Catholicism and infertility treatment –
history of naprotechnology in Poland

Natalia Pomian

Institute of Ethnology and Cultural Anthropology
University of Warsaw

03.06.2022 [Agnieszka Kołciańska](#) [5] o naszych badaniach na blogu Political Theology Network [Catholic Re-Visions](#) [30]

"[Polish Grassroots Theologies of Desire: From Internal Conflict to Political Action](#) [31]"

Polish Catholics protest against the Church's conservative approach to sexuality. Liberal traditions have been successfully silenced since John Paul II, so now they create their own theologies of desire. Will the Church listen?

Political Theology Network

Become a Member

Home Around the Network Blogs Podcast

By Agnieszka Kołciańska
June 3, 2022

CATHOLIC RE-VISIONS

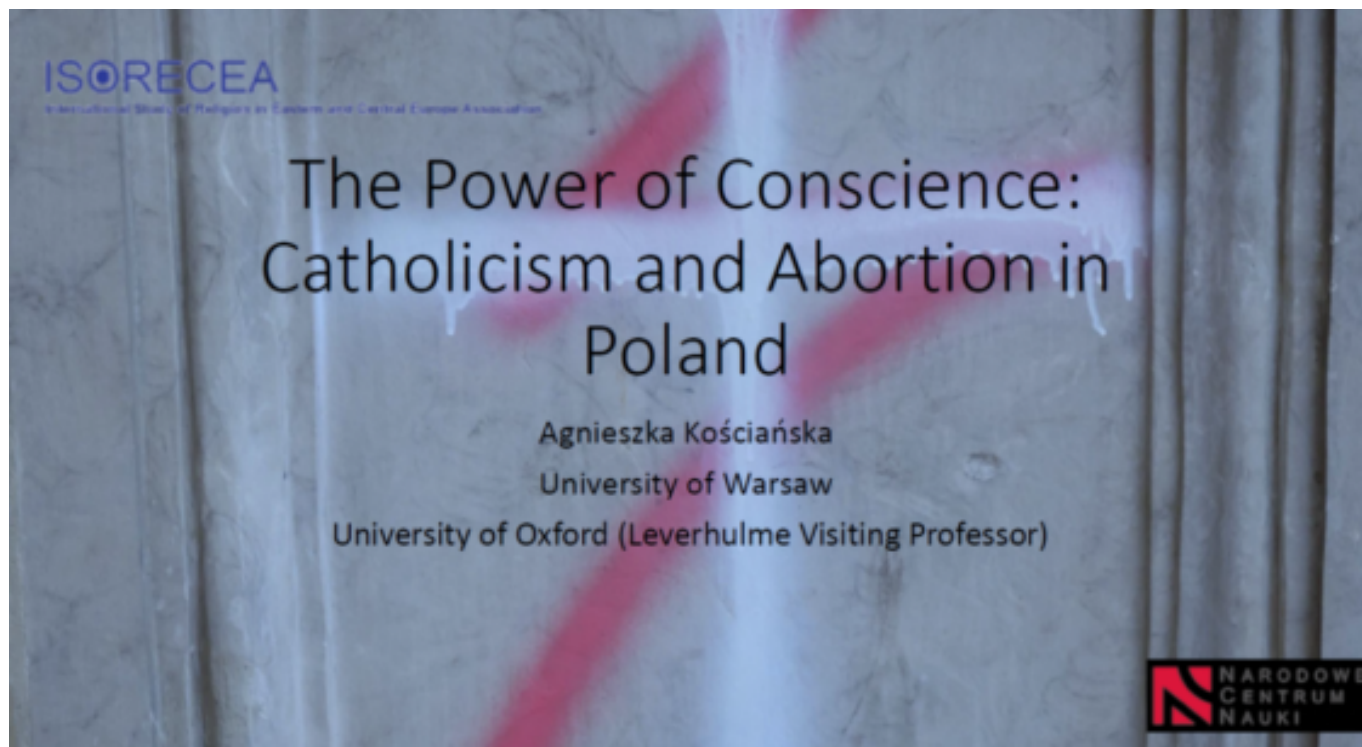
**Polish Grassroots Theologies of Desire:
From Internal Conflict to Political Action**

09.05.2022 Dwie nowe publikacje członki naszego zespołu:

Natalia Jarska, Agata Ignaciuk, *Premarital Sex in State-Socialist Poland: A Generational Perspective*, "East European Politics and Societies and Cultures", <https://journals.sagepub.com/doi/full/10.1177/08883254221093644> [32] (zaakceptowana wersja artykułu można przeczytać [tutaj](#) [33]).

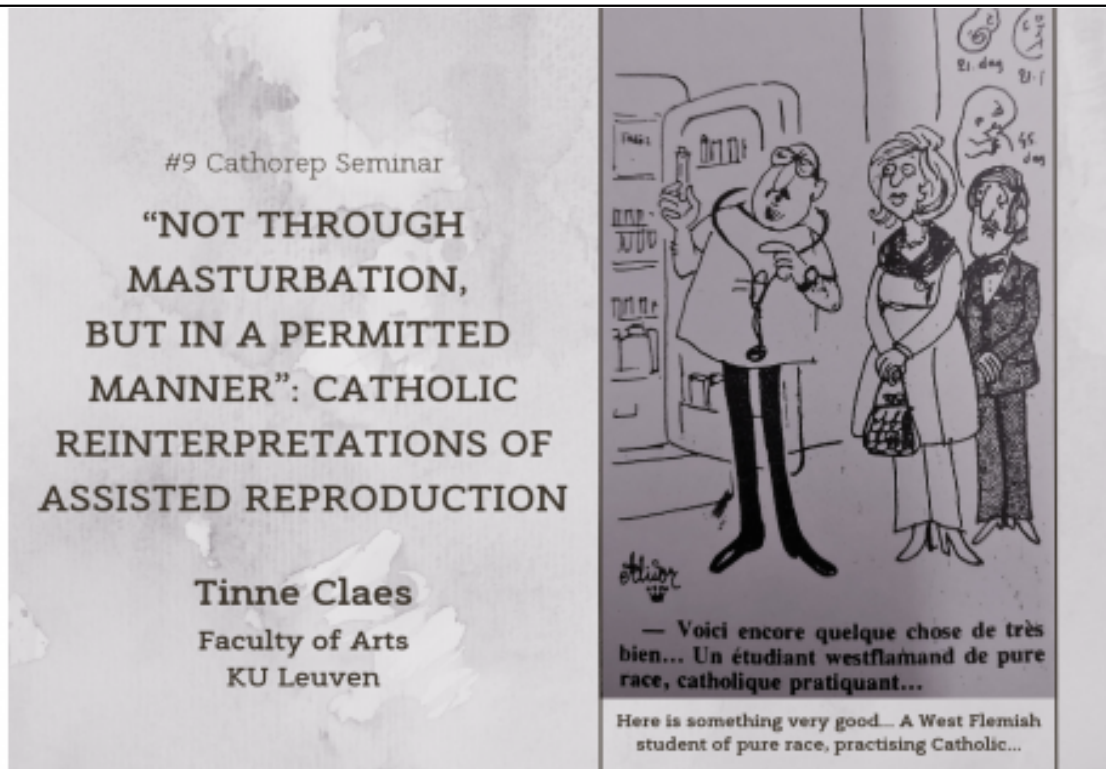
[Agnieszka Kościńska](#) [5], Agata Ignaciuk, Agata Chełstowska, *Catholic Intimacies: Negotiating Contraception in Late Communist Poland*, "Journal of Religious History", <https://onlinelibrary.wiley.com/doi/full/10.1111/1467-9809.1...> [34]

28-30.04.2022 **The Power of Conscience: Catholicism and Abortion in Poland** [Agnieszka Kościńska](#) [5] zaprezentowała nasze badania w formie wykładu przewodniego w czasie zjazdu International Study of Religion in Eastern and Central Europe Association "Drifting apart or Consolidating? Religious and Secular Organizations in Political Constellations".

13.04.2022, godz. 16:00 - Tinne Claes, "Not through masturbation, but in a permitted manner": Catholic reinterpretations of assisted reproduction

Link do spotkania: <https://us02web.zoom.us/j/84494231827> [35]

About:

This talk shows how Catholic doctors in Belgium, a dominantly Catholic country that was home to the largest Catholic university in Europe, creatively handled church teachings on assisted reproduction from roughly the 1940s until the 1980s. Catholic thought on reproductive medicine is mostly represented as restrictive and conservative, but this is not the full picture. On the contrary, this talk reveals that medical practitioners looked for loopholes within church teachings, creating ‘Catholic’ versions of artificial insemination and in-vitro fertilisation. In so doing, this talk adds a new dimension to recent histories of contraception, which complicate narratives of conflict between religion, science, and sexual liberation.

Bio:

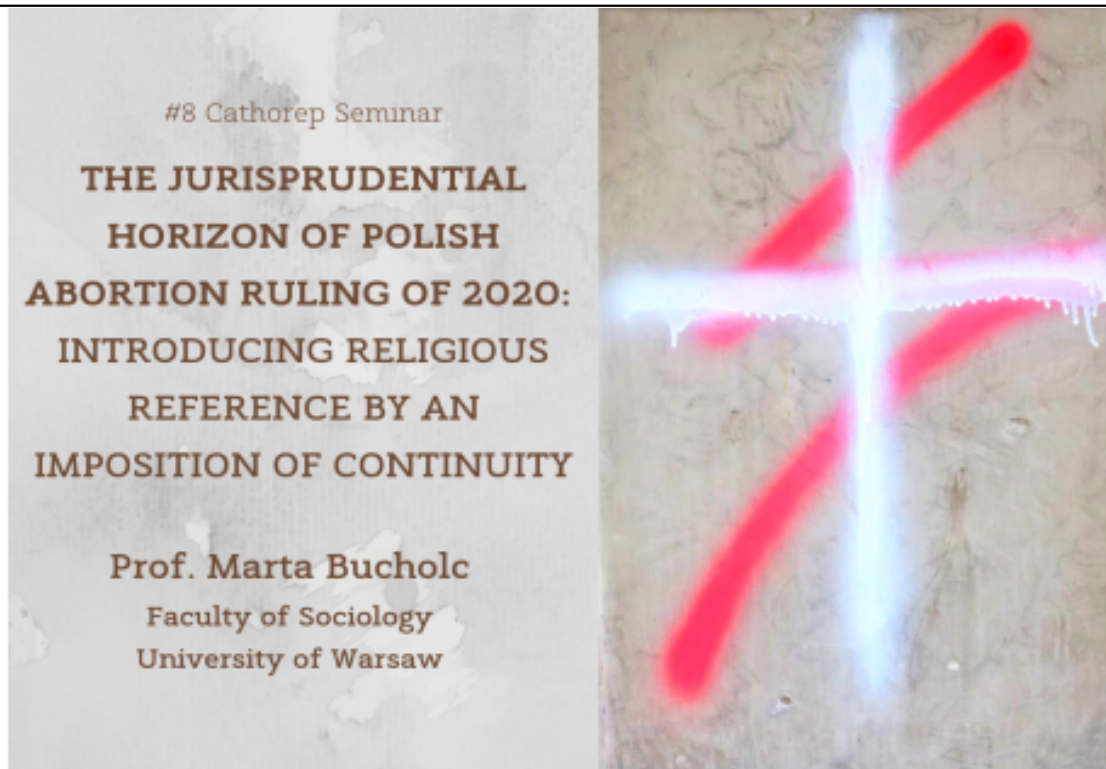
Tinne Claes is a postdoctoral fellow at the University of Leuven. Her research concerns the history of medicine, gender and sexuality in the nineteenth and twentieth centuries. Her current research project elucidates the diverse ways in which infertility was defined and experienced in the postwar period, questioning the privileged position of medical approaches in historical research.

05.04.2022, godz 18:15, ?urawia 4, sala 108 - [Prezentacja wst?pnych wyników projektu "Katorep" \[36\]](#)

Zapraszamy na Seminarium Zak?adu Teorii i Bada? Wspó?czesnych Praktyk Kulturowych, podczas którego Agnieszka Kosiorowska, [Agnieszka Ko?cia?ska](#) [5] i Natalia Pomian zaprezentuj? wst?pne wyniki projektu Opus NCN "Katolicyzacja reprodukcji, reprodukcja katolicyzmu. Aktywizm i intymno?? w Polsce od 1930 r. do dzi?". Wydarzenie odb?dzie si? w Instytucie Etnologii i Antropologii Kulturowej przy ul. ?urawiej 4 w Warszawie, w sali nr 108. Cieszymy si?, ?e w ko?cu b?dziemy mia?y okazj? porozmawia? na temat naszych bada? na ?ywo!

31.03.2022, godz. 16:30 - Marta Bucholc, The jurisprudential horizon of Polish abortion ruling of 2020: introducing religious reference by an imposition of continuity

Link do spotkania: <https://us02web.zoom.us/j/86733785293> [37]

Opis: On 22 October 2020, the Constitutional Tribunal of Poland ruled abortion due to foetal impairment unconstitutional. I will use the concept of jurisprudential horizon to explain the interplay of religious reference frames with other references framing this ruling, especially international law and human rights, but also contemporary political and social philosophy. Based on a close reading of the Tribunal's ruling and the dissenting opinions, I will argue that the Tribunal's decision is yet another symptom of the crisis in which the rule of law in Poland has found itself since 2015. It bears evidence to the closing of the jurisprudential horizon caused by the political change which has been taking place in Poland since 2015, consisting of the reduction of the role of international human rights debates as a reference in Polish constitutional jurisprudence. Retrospectively, the rulings can therefore be seen as a portent of Poland's compliance issues with its international commitments in human rights matters which came up in 2021 and 2022. At the same time, I will argue that the ruling expands the horizon of constitutional jurisprudence towards religious argumentation by using a rhetorical technique which I will call "the imposition of continuity".

Bio: Marta Bucholc is professor of sociology at the Faculty of Sociology, University of Warsaw, and associate researcher at the Centre de recherche en science politique, Université Saint-Louis Bruxelles. From 2015 through 2020 she was research professor at Käte Hamburger Centre for Advanced Studies „Law as Culture“, University of Bonn. She was visiting scholar at the universities of Jena, Cambridge, Graz and Saint-Louis Bruxelles, as well as Bronisław Geremek Fellow of the Institute of Human Sciences in Vienna. Her research focus is sociology of law and historical sociology. She is the principal investigator in a research project "National habitus formation and the process of civilization in Poland after 1989: a figurational approach" funded by Polish National Science Centre, and the Polish PI in the Volkswagen Foundation project "Towards Illiberal Constitutionalism in East Central Europe: Historical Analysis in Comparative and Transnational Perspectives". Her research project "Using Human Rights to Change Abortion Law: Involvement Patterns and Argumentative Architectures in the Global Figuration of Human Rights (Abortion Figurations)" was retained for funding under ERC Consolidator 2021 program.

Recent publications:

Abortion Law and Human Rights in Poland: The Closing of the Jurisprudential Horizon. *Hague J Rule Law* (2022). <https://doi.org/10.1007/s40803-022-00167-9> [38]

The Anti-LGBTIQ Campaign in Poland: The Established, the Outsiders, and the Legal Performance of Exclusion. *Law & Policy*, 44 (1): 4– 22. <https://doi.org/10.1111/lapo.12183> [39]

Schengen and the Rosary. Catholic religion and the postcolonial syndrome in Polish national habitus, *Historische Sozialforschung/Historical Social Research* 45 (1) 2020: 153-181.

[18.03.2022] Nowy tekst naszego zespołu - Natalia Jarska i Agata Ignaciuk, Premarital sex in state-socialist Poland: a generational perspective - ukaże się niebawem na łamach "East European Politics and Societies: and Cultures". Już teraz dostępny [tutaj](#) [33].

14.03.2022, godz. 17 - Marta Zimniak-Hałajko, Polskie kultury „pro-life”
Link do spotkania: <https://us02web.zoom.us/j/89595020685> [40]

Opis: W wystąpieniu zaprezentowane zostaną polskie współczesne ruchy „pro-life” o charakterze pomocowym, udzielające wsparcia kobietom w nieplanowanej ciąży. Przedstawione zostaną typowe aktywności ruchów, wykorzystywane przez nie repertuary gatunków mowy oraz zasoby ikoniczne i symboliczne. Analizie poddane zostaną wzajemne relacje różnorodnych zasobów używanych przez ruchy (sfery synergii oraz konfliktów między zasobami) oraz potencjały ruchów „pro-life” w kształtowaniu polityk i praktyk społecznych – genderowych, opiekuńczych i terapeutycznych.

Bio: Dr hab. Marta Zimniak-Hałajko, antropolożka kultury w Instytucie Kultury Polskiej UW, badaczka ruchów społecznych, w ostatnich latach głównie prawicowych. Autorka między innymi książki Ciało i wspólnota. Wokół

prawicowej wyobraźni z 2017 r. ([do pobrania z otwartych zasobów](#) [41]). Obecnie zaangażowana w badanie polskich ruchów pro-life.

Home / Wyborzenia / Artworks

M

HISTORIE ŁEZ 1993-2022 DEBATA Z UDZIAŁEM EKSPERTEK

17.02.2022 (CZWARTEK), 19:30

WYDARZENIE TOWARZYSZĄCE WYSTAWIE

KTO NAPISZE HISTORIĘ ŁEZ

UDZIAŁ WEZMĄ

DR HAB. MAGDALENA GRABOWSKA, PROF.
MALGORZATA FUSZARA, DR HAB.
AGNIESZKA KOŚCIAŃSKA, DR HAB. MARCIN
KOŚCIELNIAK

PROWADZENIE

DR KATARZYNA KASIA

TRANSMISJA

NA FACEBOOKU MUZEUM

[17.02.2022] [Agnieszka Kościńska](#) [5] mówi o naszych badaniach w czasie debaty towarzyszącej wystawie "Kto napisze historię łez" i pokazowi filmu "1993" w [Muzeum Sztuki Nowoczesnej](#) [42]

#6 Cathorep Seminar

CATHOLICISM, SEXUALITY AND ART IN STATE- SOCIALIST POLAND. The Case of Maria Pinińska-Bereś

Agata Jakubowska
Institute of Art History,
University of Warsaw

IEIAK UW

NARODOWE
CENTRUM
NAUKI

24.02.2022, godz. 15:30 - **Agata Jakubowska, Catholicism, Sexuality and Art in State-Socialist Poland. The Case of Maria Pinińska-Bereś**

Link do spotkania: <https://us02web.zoom.us/j/88321852378> [43]

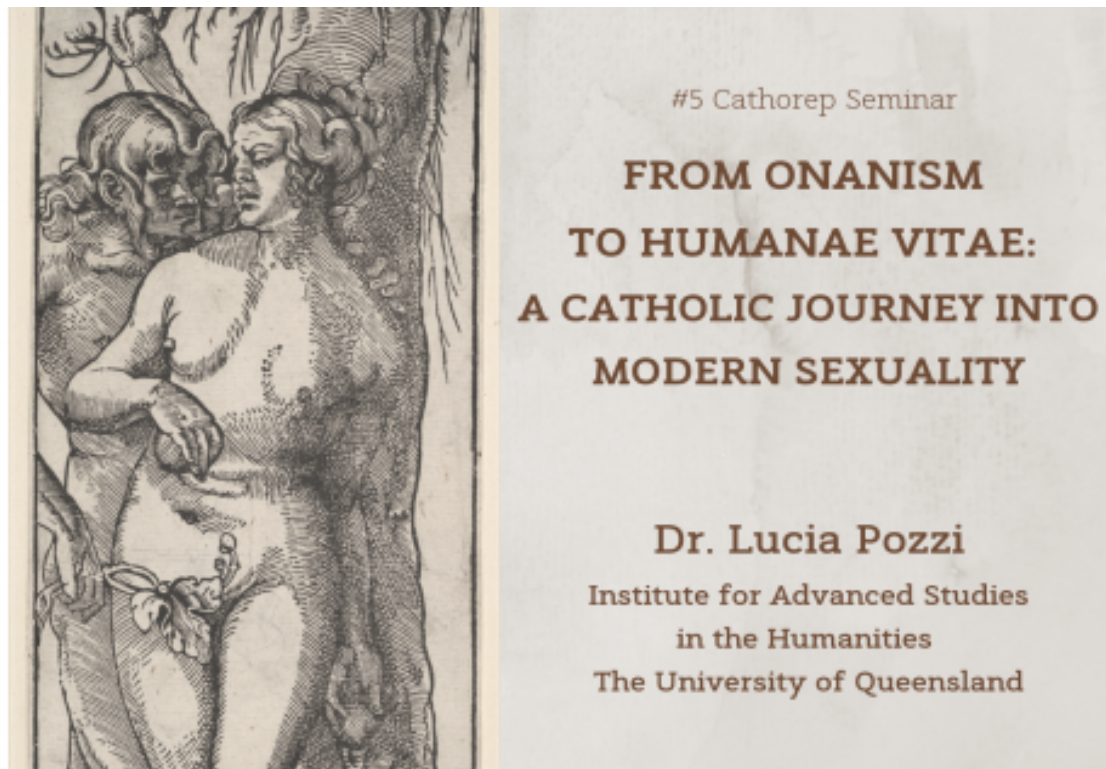
Opis: Analysis of discourses dealing with female sexuality in state-socialist Poland rarely include visual materials (visual culture and artworks). Analysis of female artists' representations of female sexuality rarely perceive them

as elements of then developing discussions on this theme. I want to propose a reflection on what researchers from such fields as anthropology, history, art history and visual culture studies, can offer each other in studies on their mutual subject of interest: women in state-socialist Poland.

I will present fragments of my research on one female avant-garde artist - Cracow-based sculptor Maria Pinińska-Bereźna (1931-1999). Some of her artworks created in the 1960s and 1970s dealt with Catholic attitudes towards female sexuality. Only in the 1990s she admitted that the sources of these pieces laid in her personal history, which in a way turned them into intimate confessions. These artworks by Pinińska-Bereźna, their reception and self-commentary that the artists added to them can be considered – I want to argue in my presentation – as enriching the image not only of intimate practices, but also of their articulation in the iconosphere of post/socialist Poland.

Agata Jakubowska - graduated in art history at Adam Mickiewicz University in Poznań, where she worked until 2021. Currently employed at the Institute of Art History at the University of Warsaw. Author and editor of numerous publications on women's art, e.g. *Multiple Portrait of Alina Szapocznikow's Oeuvre* (in Polish, 2008); *Alina Szapocznikow. Awkward Objects* (ed., 2011) and *Zofia Kulik: Methodology, My Love* (ed. 2019); and the co-editor (with Katy Deepwell) of *All-Women Art Spaces in Europe in the Long 1970s* (2018).

She has just completed a monograph on Maria Pinińska-Bereźna under the title *Art and Emancipation of Women in Socialist Poland. The Case of Maria Pinińska-Bereźna* (in Polish, Warsaw University Press, under review). Currently she is conducting a research on transnational history of all-women exhibitions and runs a research seminar *Narrating Art and Feminism: Eastern Europe and Latin America* (together with prof. Andrea Giunta, Buenos Aires University, www.cah.wnks.uw.edu.pl [44])

07.02.2022 o godz. 10 zapraszamy na kolejne seminarium [online](#) [45]

Lucia Pozzi, From Onanism to Humanae Vitae: a Catholic Journey into Modern Sexuality

Abstract: For centuries, the Catholic church has regulated sexual behaviours. Everyone is prone to think that the Catholic church has always opposed birth control and abortion. This is commonly interpreted as a form of resistance to modernity. However, the Catholic encounter with modern sexuality has a more interesting and complex history. And this history began long before the issue of the encyclical *Casti connubii* (1930), which was the first papal pronouncement on eugenics, birth control and abortion.

What is really modern in the Catholic various conceptions of sexuality? How did medical understanding affect religious view of sexuality? How did scientific and religious thought interact in the construction of discourse on sexuality? What are the historical roots of Catholic contemporary attitudes towards sexuality?

My hypothesis is that over the nineteenth century a new combination of scientific and political discourses moulded

Catholic discourses on sexuality into something new. In particular, a new medical interpretation of sexuality changed the religious way to look at sexual sins.

In this paper I will discuss the meaning of onanism, its origin, and its impact on modern Catholic ideas of contraception and marital sex. I will then focus on sexual purity as a modern religious response to the late nineteenth- and twentieth-century debates on sex education and sex reform.

Lucia Pozzi is a member of the Institute for Advanced Studies in the Humanities (IASH) at the University of Queensland. She has published articles and book chapters on the history of the Catholic encyclical *Casti connubii*, on Catholic sexual morals, eugenics and birth control. Her research interests include the history of medicine, the Society of Jesus and the history of Fascism. Her recent book (*Catholicism and Sexual Knowledge in the Nineteenth and Twentieth Centuries*, Palgrave Macmillan, Basingstoke Palgrave Macmillan 2021) investigates how Catholicism modified and adapted itself to scientific modernity, through an exploration of its encounter with nineteenth- and twentieth-century medical discourses.

#4 Cathorep Seminar
**„ORAZ ŻE CIĘ NIE OPUSZCZĘ
AŻ DO ŚMIERCI”.**
**Praktykowanie nierozzerwalności
w rzymskokatolickich
małżeństwach**
dr Anna Szwed (UJ)
dr hab. Katarzyna Leszczyńska,
prof. AGH (AGH)
Agata Rejowska (UJ)

19.01.2022 o godz. 12 zapraszamy na kolejne seminarium online ([nagranie](#) [46])

„Oraz że cię nie opuszczę aż do śmierci”. Praktykowanie nierozzerwalności w rzymskokatolickich małżeństwach

dr Anna Szwed, dr hab. Katarzyna Leszczyńska, prof. AGH, Agata Rejowska

Opis:

Przemiany intymności charakterystyczne dla ponowoczesnych społeczeństw spowodowały, że wzory życia w parze uległy znacznemu zróżnicowaniu, a małżeństwo stało się tylko jedną z możliwych opcji wyboru. Choć trwałe związki pozostają dla wielu osób punktem odniesienia w projektowaniu swojego życia intymnego, to idea związku „na zawsze” i „na wyjątkowo” straciła swój dominujący status w wieckim świecie. Tymczasem jest ona konsekwentnie podtrzymywana przez Kościół rzymskokatolicki w postaci reguły nierozzerwalności małżeństwa, rozumianej jako wyjątkowy związek kobiety i mężczyzny.

W naszym wystąpieniu chcemy pokazać, jak ta abstrakcyjna reguła, nakładana na wiernych przez instytucję Kościoła, jest przekładana na konkretne praktyki podejmowane przez religijne kobiety w codziennym życiu i jak te praktyki wytwarzają zwrotnie nieformalne reguły podtrzymywania małżeństwa. Proponujemy przyjrzenie się tym procesom przez pryzmat zarówno praktyk zrutynizowanych, cyklicznych w ramach małżeństwa, jak i bardziej reakcyjnymi na kryzysy oraz „tępnicią” zachodzącą w związku. Odwołujemy się do danych zebranych w ramach badań jakościowych, które prowadziłyśmy wśród wielkomiejskich, wykształconych i zaangażowanych religijnie rzymskich katoliczek, w ramach projektu „Opór i podporządkowanie. Sprawczość religijna rzymskokatolickich

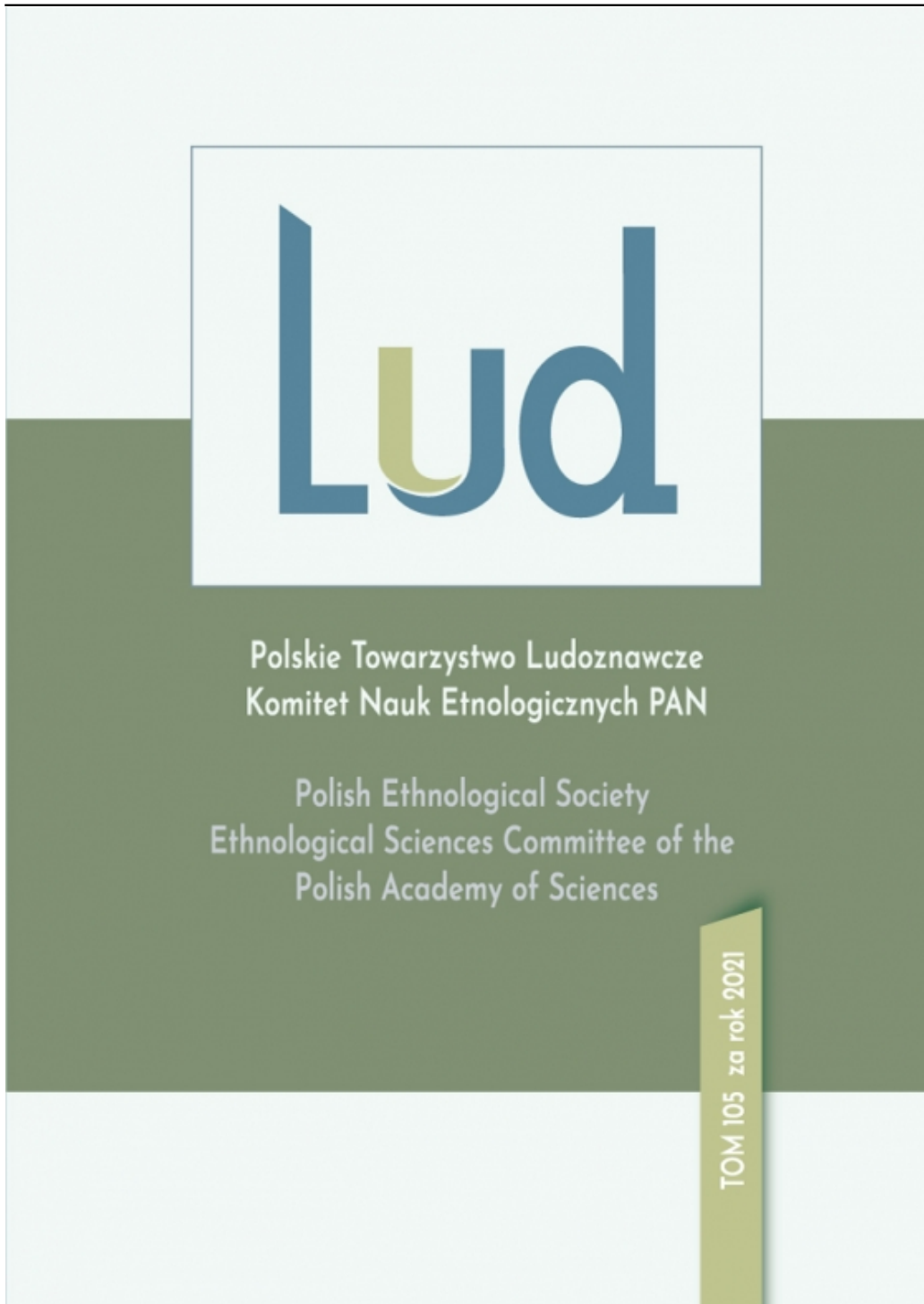
kobiet w Polsce”, finansowanego ze środków NCN. Bazując na zebranym materiale badawczym, wybierały trzy typy praktyk: religijnego ujednorodniania, sakralizowania codzienności oraz osadzania związku w katolickich sieciach, za pomocą których zaangażowane religijnie katolicki realizują w codziennym życiu katolickiego reguła nierozdzielności małżeństwa.

Bio:

Anna Szwed – doktor socjologii, adiunktka w Instytucie Socjologii Uniwersytetu Jagiellońskiego. Jej zainteresowania naukowe koncentrują się wokół zagadnień dotyczących religii, religijności kobiet, lived religion i obecności religii w sferze publicznej. Autorka artykułów poświęconych kobietom i katolicyzmowi oraz dyskursowi Kościoła rzymskokatolickiego. Autorka książki *Ta druga. Obraz kobiety w nauczaniu Kościoła rzymskokatolickiego i w świadomości księży* (Nomos, Kraków 2015). Obecnie (2018-2022) kierowniczka projektu poświęconego religijności kobiet „Opór i podporządkowanie. Sprawczość religijna rzymskokatolickich kobiet w Polsce”, finansowanego ze środków NCN.

Katarzyna Leszczyńska jest socjologką, profesorką na Wydziale Humanistycznym Akademii Górniczo-Hutniczej w Krakowie. Interesuje się socjologią, organizacją i religii oraz socjolingwistyką. Kierowała projektami badawczymi wspieranymi przez NCN, poświęconymi m.in. relacjom między religią, organizacjami religijnymi a kontekstem kulturowym, polskim i migracyjnym. Autorka książki, m.in. „Płeć w instytucje uwikłana” (2016), „Cztery wizje Europy. Analiza wypowiedzi Jana Pawła II i duchownych Kościoła rzymskokatolickiego w Polsce” (2009), współredaktorka prac zbiorowych, np. „Kobiety i religie” (2006). Autorka i współautorka wielu artykułów naukowych w krajowych i międzynarodowych czasopismach („Journal of Contemporary Religion”, „Polish Sociological Review”, „Studia Socjologiczne”, „Journal of Alternative Spiritualities and New Age Studies”).

Agata Rejowska jest doktorantką w Instytucie Socjologii i asystentką w Instytucie Religioznawstwa Uniwersytetu Jagiellońskiego w Krakowie, a w 2021 roku odbyła również staż w Centrum Socjologii Kulturowej Uniwersytetu Yale jako visiting assistant in research. Jest kierowniczką projektu pt. „Lubi humanistyczne jako społeczne performanse. Rekonstrukcja znaczeń”, finansowanego przez Narodowe Centrum Nauki w ramach konkursu „Preludium”. Od 2019 roku jest również członkinią grupy badawczej realizującej pod kierownictwem dr Anny Szwed projekt pt. „Opór i podporządkowanie. Sprawczość religijna rzymskokatolickich kobiet w Polsce.”, finansowany przez NCN. Publikowała w czasopismach takich jak *Sociology of Religion*, *Social Compass* czy *Polish Sociological Review*.

[22.12.2021] Nowy artykuł naszego zespołu w wolnym dostępie: [Agnieszka Kościńska \[5\], Agnieszka Kosiorowska, Natalia Pomian, "A woman should follow her own conscience": understanding Catholic involvement in demonstrations against the abortion ban in Poland, "Lud", 2021, t. 105 \[47\]](#)

Abstract: In October 2020, a ruling by Poland's Constitutional Tribunal effectively ending legal abortion incited mass protests across the country. Despite the demonstrations being directed at both the government and the Catholic Church, many devout Catholics joined the protests against the Church's opposition to family planning being enacted through state-imposed prohibition. Drawing on ongoing archival and ethnographic research, in this paper we address a number of issues relating to Catholicism and abortion: how it is possible that so many Catholics decided to take part in pro-choice marches openly opposing official Catholic teaching on birth control?

12.13.2021, godz. 15, trzecie zdalne seminarium Katorepu

Piotr H. Kosicki, Beyond Neo-Malthusianism: Ludwik Dembiński and the Cold War Biopolitics of Humanae Vitae

Abstract: In response to the global Catholic aggiornamento that followed the death of Pope Pius XII, extensive cultural and intellectual transfers blossomed between budding milieus of Catholic intellectuals in the Global North and Global South as well as across the Iron Curtain. This paper takes as a case study the Polish Catholic intellectual Ludwik Dembiński, a law professor from Lublin and co-founder of the Polish Catholic Intelligentsia Club (KIK) movement who in 1967 joined the leadership of the Swiss-based Catholic NGO Pax Romana. In his capacity as secretary general for Pax Romana's "adult" movement (i.e. for university graduates, as opposed to its youth movement), Dembiński in 1968 found himself moderating and overseeing heated debates about the encyclical Humanae Vitae that threatened to tear apart the fragile global Catholic intellectual community built over the past decade. Developmentalist discourse became inextricably embedded in debates over natality and reproduction, with Catholics from behind the Iron Curtain joining activists from across the Global South to embrace Humanae Vitae and to accuse its Western opponents of neo-Malthusianism and neo-imperialism.

Bio: Piotr H. Kosicki is Associate Professor of History at the University of Maryland. Recipient of a PhD from Princeton, he has published widely on the history of the Catholic Church, on the intellectual entanglements of Poland and France and on the Cold War, including Catholics on the Barricades: Poland, France, and "Revolution," 1891-1956 (Yale, 2018) and, as editor, Christian Democracy and the Fall of Communism (2019, with M. Gehler and H. Wohnout), Christian Democracy across the Iron Curtain (2018, with S. Żukaszewicz), The Long 1989 (2019, with K. Kunakhovich), and Vatican II behind the Iron Curtain (2016). His essays have appeared in Commonweal, The TLS and the Washington Post.

Katolicy za antykoncepcją? Stanowisko Kościoła katolickiego wobec planowania rodziny a praktyki wiernych

Agnieszka Kosiorowska
dr hab. Agnieszka Kościńska, prof. UW
Natalia Pomian

[01.10.2021] Agnieszka Kosiorowska, [Agnieszka Kościńska](#) [5] i Natalia Pomian wzięły udział w [VI Międzynarodowym Kongresie Religioznawczym](#) [48] w Krakowie „Wiara – wyobrażenia – wiedza. Nowe drogi religioznawstwa w XXI wieku”, gdzie zaprezentowały referat pt. „**Katolicy za antykoncepcją? Stanowisko Kościoła katolickiego wobec planowania rodziny a praktyki wiernych**”.

Abstrakt:

Dziś stanowisko Kościoła katolickiego wobec kontroli urodzeń wydaje się klarowne – akceptowane są wyłącznie tzw. naturalne metody planowania rodziny. Wszelkie inne formy antykoncepcji uważa się za grzeszne. W Polsce nawet rozmowy o nich, czyli edukacja seksualna, często przedstawia się jako wymysł „genderystów” skierowane przeciwko rodzinie, mające na celu „seksualizację” dzieci. Takie myślenie jest jednak stosunkowo nowe. W referacie przyjrzymy się historii katolickich debat wokół kontroli urodzin oraz temu, jak przekładały się one na praktyki planowania rodziny wśród wiernych. Odtwarzamy publicystyczny postępowych działaczy katolickich z lat 60. XX wieku i zastanawiamy się, jak to się stało, że została ona niemal całkowicie wyparta przez dominujące dziś myślenie konserwatywne, wskazujące na rolę, jaką odegrała encyklika Humanae Vitae i pontyfikat Jana Pawła II. Owe dyskursy zestawiamy ze wstępną analizą wywiadów pogłębionych, z reprezentującymi różne pokolenia i grupy społeczne katolikami, dotyczących praktyk związanych z planowaniem rodziny i przekonań, w tym publicystyki katolickiej, leżących u ich podłoża. Wskazujemy na rozdzielenie między ustanowionymi zasadami Kościoła katolickiego a praktykami jego wiernych.

European Association for the History of Medicine and Health
Biennial Conference

Leuven, 7-10 September 2021
Faith, Medicine and Religion

[07-10.09.2021] Członkinie naszego zespołu wzięły udział w konferencji „Faith, Medicine and Religion” organizowanej przez Europejskie Towarzystwo Historii Medycyny i Zdrowia na Katolickim Uniwersytecie Lowańskim w Belgii. Uczestniczyły w panelu „Catholic Discourses on Reproductive Health in State-Socialist Poland, 1960s-1990s” i wygłosiły następujące referaty:

Agata Ignaciuk i Natalia Jarska**Debating premarital sex in Catholic and state-socialist Poland**

This paper examines the discourses surrounding youth sexuality in state-socialist and Catholic Poland, particularly the ideas surrounding “virginity”. Secular advice literature and sexological writings published between the late 1950s and the end of Polish communism in 1989 presented ambiguous and non-homogeneous discourses on premarital sex. The “culture of sexuality” promoted by experts tended to be limited to marital relationships: explicit advice on sex was largely directed at married couples or in the framework of “preparation for marriage”. While secular experts did not brand premarital sex as immoral, throughout the 1960s, 1970s and 1980s, they provided a range of medical and social arguments against the practice, at times based on gender hierarchies. Analogically, throughout the state-socialist period, both popular books aimed at the Catholic public and available in libraries, and unpublished scripts for the clergy and lay Catholics delivering “preparation for marriage” training at various levels, welded sex with marriage and forbade premarital sexual activity. The anticipated negative consequences of premarital sex were, again, steadfastly gendered: girls and women would suffer most as they were not only deemed responsible for controlling male sexual urges and advances, but also sexual violence. We concluded that overlaps and mutual borrowings existed in Catholic and secular approaches to premarital sexuality. While secular experts were unlikely to conceptualize premarital sex as a sin, they often mirrored Catholic views by framing the discourse in love, sex, responsibility and social danger.

Natalia Pomian**Faith and lack of offspring: infertility in the Catholic press in Poland (1956-1989)**

With the end of the Stalinist era, the traditionally defined family and the Catholic vision of marriage regained prominence in Poland. Catholic premarital education, institutionalised in Poland from the late 1960s onward, prepared future spouses to parenthood. But what happened with the couples who had difficulties to conceive? In 1980s, a reported 10% of marriages were struggling with fertility problems, and in mid-1980s 3,4% of couples married for 10 or more years remained childless. Even though the Catechism of the Catholic Church highlights that childless couples can be fruitful through love, openness to others and sacrifice, the social and political pressure to have children in Poland remained enormous. This paper analyses the debates about infertility and childlessness in Poland through the pages of “Tygodnik Powszechny” - a Catholic weekly magazine focusing on social and cultural issues. I am particularly interested in underscoring the proposed solutions to the problem of infertility/childlessness, such as adoption and medical treatment of infertility (including insemination and in vitro fertilization), and the hierarchies established between these solutions. As sociological research showed, only 16% of infertile women were considering adoption, the rest chose long-term treatment or, as a last resort, 8% would choose artificial insemination. Looking at early discussion on infertility in a popular Catholic medium enables the understanding of the controversies attached to the contemporary Catholic approach to this problem and the social context of creating methods of therapy that suits Catholic ethics (e.g. naprotechnology).

Agnieszka Kosiorowska**Fair, natural, and reasonable. Sexuality and reproduction in the discourse of a religious organisation of Polish migrants in France**

“A child in a marriage is its most honourable goal, and the decisions regarding having offspring are up to the parents. The Church only wants these decisions to be fair, in accordance with the laws of Nature, and reasonable” (1980). These words come from a 1980 issue of a newspaper published under the patronage of the Polish Catholic Mission (PCM) in France. The PCMs exist in twenty-eight different countries of the world, and exercise pastoral care over Polish migrants living in those countries. They play an important role in the lives of migrant communities, helping migrants with practical problems of everyday life and serving to sustain community bonds and cultural identity. This paper focuses on ways in which the PCM in France attempted to shape gendered health practices of migrants, in particular those related to reproductive health. I focus on the 1980s and 1990s, a time when the PCM in France assisted a large inflow of Polish economic migrants who left Poland due to the economic crisis during the last decade of state socialism. I analyse the PCM’s newspaper “Głos Katolicki” (1980-1999) and focus on specific advice concerning reproductive health and sexuality, and behaviours and practices constructed as (un)healthy for men and for women. My hypothesis is that Polish Catholic Mission in France tried to manage and influence migrants’ sexual and reproductive practices, considering that Polish people’s practices in this matter should be different to those thought to be a norm in the French society.

“God gave us free will to use”: Catholic women and the abortion ban in Poland

Agnieszka Kosiorowska
Natalia Pomian
University of Warsaw

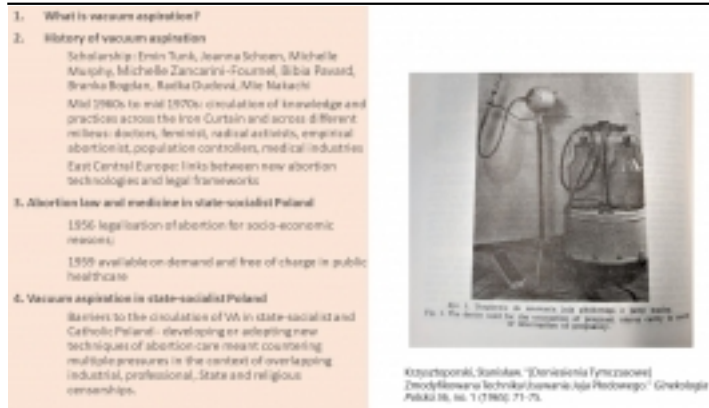
[31.08.2021] Agnieszka Kosiorowska i Natalia Pomian wzięły udział w 18. dorocznej konferencji Europejskiego stowarzyszenia na rzecz badań nad religią "Resilient Religion", która odbyła się w dniach 30.08-03.09 na Uniwersytecie w Pizie. Zaprezentowały referat pt. "God Gave us Free Will to Use": Catholic Women and the Abortion Ban in Poland.

Abstract: The commonly named abortion compromise that had existed in Poland since 1993, allowed the procedure to be performed in only three situations: when pregnancy was the result of a criminal act, when a woman's health was endangered by continuing the pregnancy, and when the foetus was seriously and irreversibly impaired. However, on October 22 of last year the Polish Constitutional Tribunal adjudged the lattermost exception to be unconstitutional. Despite the mass demonstrations against this verdict denouncing both the government and the Catholic Church, many devout Catholics joined the protests. Drawing on ongoing archival and ethnographic research, we address a number of issues relating to Catholicism and abortion. Why have so many Catholics decided to participate in marches openly opposing official Catholic teaching? What were their motivations? And – finally – what are the genealogies of the concepts underpinning these motivations? To answer these questions, we explore the opinions relating to abortion of three generations of Polish Catholics. We present strategies they have employed to negotiate with the Church's stance on abortion, including emphasising both the importance of acting on one's own conscience and the subjective situations of individual women's lives, as well as insisting that abortion law is not a matter in which the Church should intervene. Finally, we discuss the notion of a "mature rebellion" against the Church, a concept that appears in the accounts of several Catholic protesters.

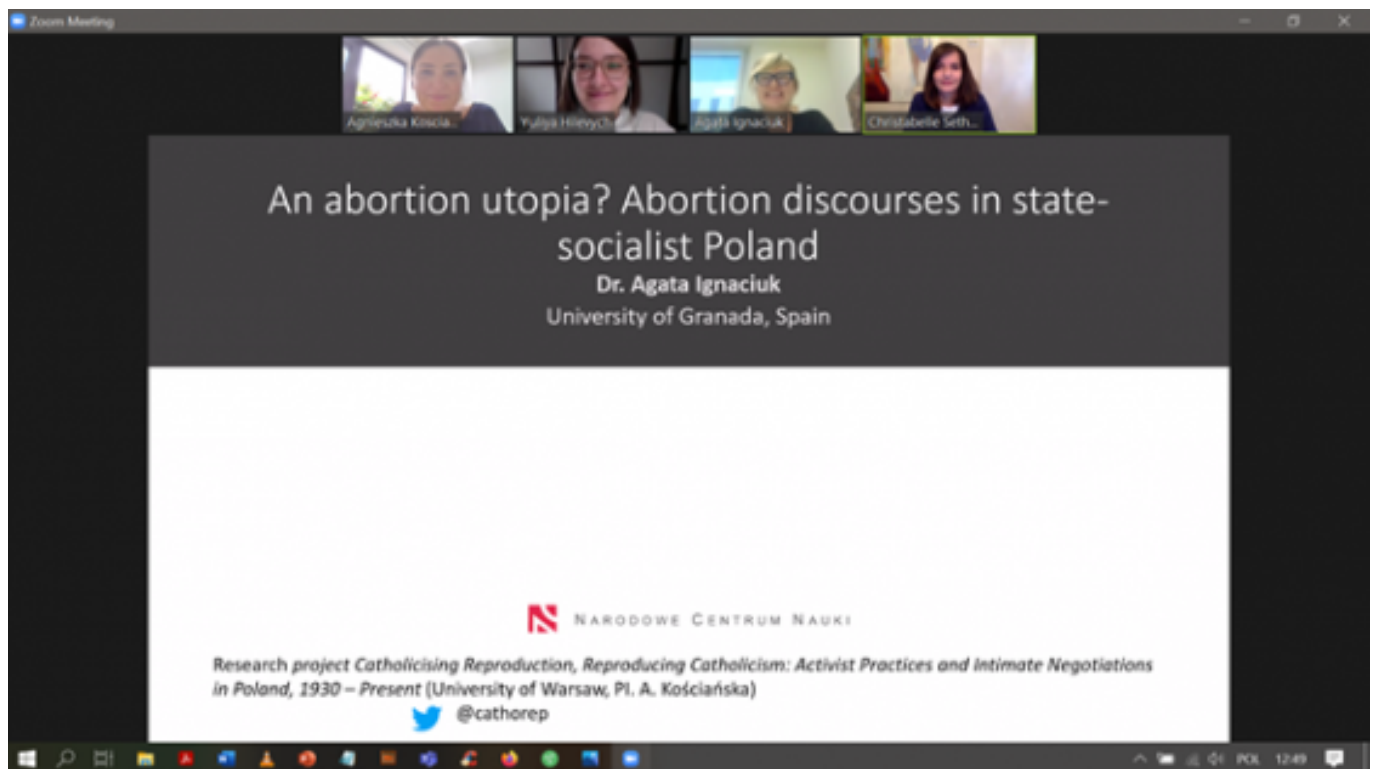
Countertechnologies
of care. Vacuum
aspiration in state
socialist Poland

Agata Ignacka
University of Granada, Spain
agnat.ignacka@ugr.es

[12.07.2021] Agata Ignaciuk i Sylwia Kućma-Markowska wzięły udział w warsztacie online zorganizowanym przez Herder Institute for Historical Research on East Central Europe. Wygłosiły referaty "Countertechnologies of care. Vacuum aspiration in state-socialist Poland" (Ignaciuk) i "Conflicts and interdependencies. Family planning narratives and activism in interwar Poland" (Kućma-Markowska). Członkinie zespołu Katorep nawiązały współpracę z networkiem badawczym zajmującym się historią planowania rodziny w Europie.

[25.06.2021] Agata Ignaciuk i [Agnieszka Koćciańska](#) [5] uczestniczyły w zdalnej [27th International Conference of Europeanists](#) [49] (21-25.06.2021). Zaprezentowały referaty w ramach sesji Polish Abortion Utopias and Dystopias.

Agata Ignaciuk, An Abortion Utopia? Abortion Discourses in State-Socialist Poland

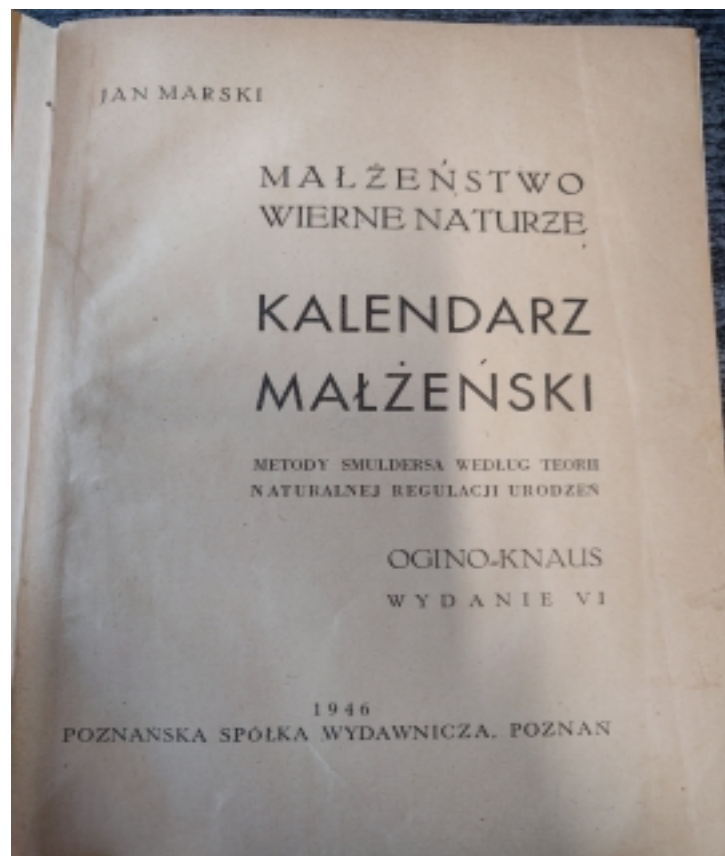
In October 2020, the Polish Constitutional Court, the country's highest judicial body, declared abortion due to foetal malformation unconstitutional. The decision is a culmination of decades of the escalating criminalization of abortion which began in the early 1990s, during the country's transition to democracy. The 1993 abortion law reform dismantled the state-socialist regulation according to which abortion was available practically on demand. In light of the near-total abortion ban on the horizon, the state-socialist abortion scene seems like a paradise. Nevertheless, this paper problematizes such an assumption by examining public representations and intimate narratives of abortion in Poland from the late 1950s to late 1980s. I argue that in state-socialist Poland three abortion discourses intersected. In the expert discourse, abortion was represented as a dangerous surgery and women who terminated pregnancies as careless and irresponsible. In the Catholic discourse, which fiercely opposed legal abortion, termination was a sin and those who underwent it were criminals, victims or both. In the

narratives of women who counted on wide access to abortion, a normality discourse emerged. Those who had abortion rationalized it terms of personal choices largely uncontaminated by medical or religious stigmatization. I conclude that when the democratic transition began in 1989, the intersection of these three discourses produced a framing of abortion incompatible with a reproductive rights discourse. It was not until the mass social mobilizations linked to the “Black Protests” (2016) when abortion rights in Poland became a shared utopia.

[Agnieszka Kościńska](#) [5], **A Utopia for the Unborn: Polish Catholic Concepts of Gender Equality in the Family**

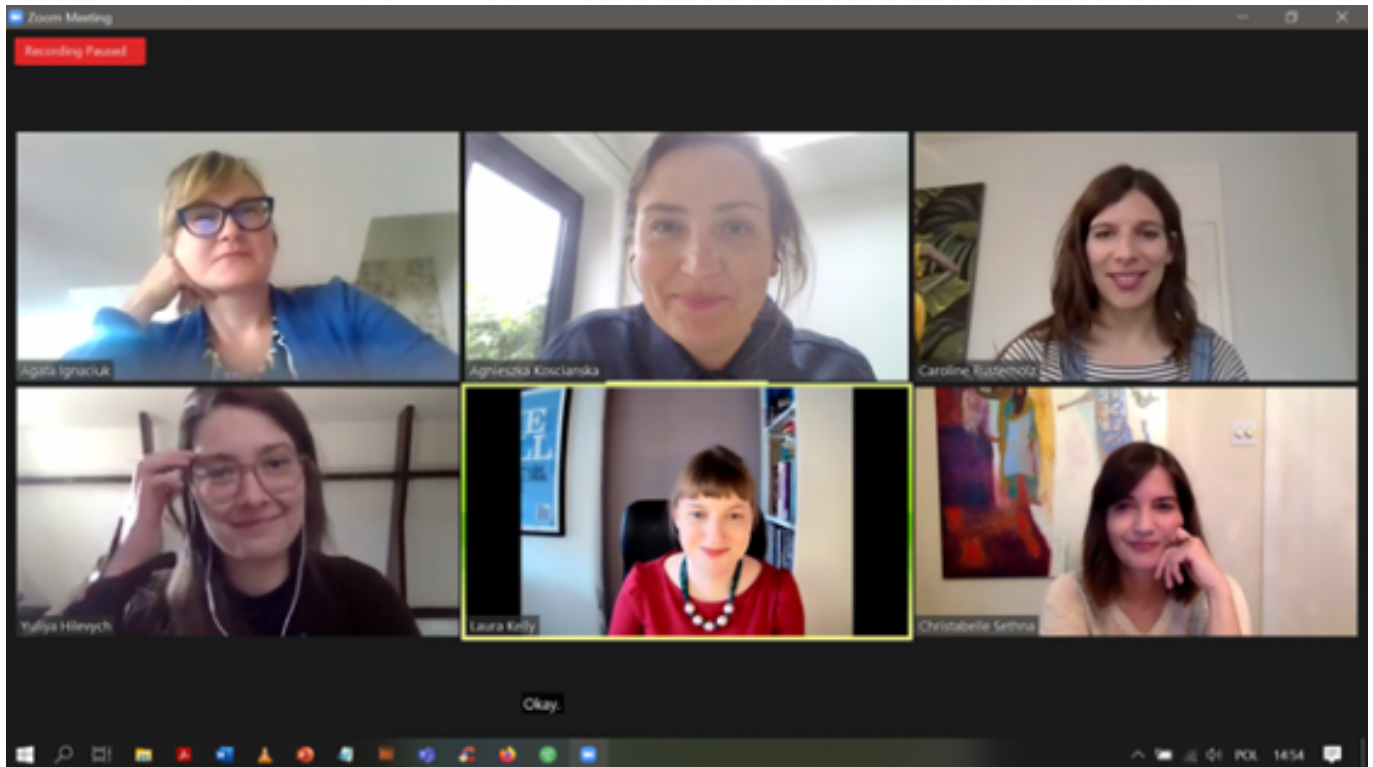
“Liberating the man from the limitations of his nature might only happen through elevating and embracing female qualities”, wrote Włodzimierz Fijałkowski, a Polish Catholic doctor, in 1984. He and other Catholic authors argued that men should be involved in family planning and child care. They also supported women’s work outside the house as an important space for female self-development and showed that gender equality was one of the keys to marital harmony. This attitude contrasted with the approach of many secular experts under late socialism: marriage advice specialists presented gender equality as an obstacle to a successful sex life; the socialist state advocated for women’s involvement in formal employment, but hardly ever promoted any re-definition of gender roles within the household.

I examine the development of Catholic concepts of gender equality under late socialism, post-socialism and currently to argue that they served multiple purposes. Some progressive Catholics envision the family based on equity, but for others these ideas have been closely related to Catholic involvement in the anti-abortion movement that resulted in an almost total ban on abortion in Poland in 2020. Within this framework, the Catholic idea of gender equality in the family is limited by the welfare of the unborn: women should self-develop to become better mothers but lose their rights once they become pregnant; men are needed in the household to ensure that women do not consider abortion. In effect, the Catholic utopia of gender equality in the family is in fact a utopia for the unborn.

[4.06.2021] Na konferencji MOTHER, FATHER, CHILD, HEALTH – THE HISTORY OF REPRODUCTION. The 18th Conference of the German-Polish Society for the History of Medicine, współorganizowanej przez Centrum Bada? Historycznych PAN w Berlinie, Sylwia Ku?ma-Markowska i Natalia Jarska wyg?osi?y referat pt. Love and Calendar: The Catholic Church and Family Planning in Poland (1930-1956/57). W referacie, opartym na analizie kilkadziesi?ciu publikacji katolickich na temat ma??e?stwa i planowania rodziny, przedstawi?y wnioski dotycz?ce czterech w?tków katolickiego nauczania: propagowanej wielko?ci rodziny, miejsca seksualno?ci w nauczaniu o ma??e?stwie, regulacji urodze? oraz pogl?dów na temat p?ci. Tre?ci i formy propagowania katolickiej nauki o

planowaniu rodziny zachowa?y ci?g?o?? w ca?ym omawianym okresie.

[13.05.2021] Agata Ignaciuk i [Agnieszka Ko?cia?ska](#) [5] uczestniczy?y w 94. Zje?dzie [American Association for the History of Medicine](#) [50] (12-16.05 2021)

Panel: Reproductive Health Archives in Pandemic Time

Moderatorka: Agata Ignaciuk, University of Granada

Panelistki: Yuliya Hilevych, University of Lincoln, University of Cambridge; Caroline Rusterholz, University of Cambridge; Laura Kelly, University of Strathclyde; Christabelle Sethna, University of Ottawa; [Agnieszka Ko?cia?ska](#) [5], University of Warsaw

O panelu: Reproductive health, simultaneously intimate and public, personal and political, has emerged as one of the central themes in social history of medicine. In times of the COVID-19 pandemic, it becomes particularly salient that rights linked to reproduction are unconsolidated rights, prone to implicit and explicit vulnerability in contexts of crises. In Europe, examples of such challenges to reproductive rights have ranged from banning partners from accompanying women during hospital childbirth (as has happened in Poland and parts of Spain during the confinement months in spring 2020) to the impact of closing borders on the ability of women living in countries with restrictive abortion jurisdictions or limited abortion access to seek terminations abroad. The COVID-19 pandemic has not only affected the experiences of reproductive health, but also the possibilities of scholarly enquiry into its history. The prospect of accessing or creating the reproductive health archive, in which institutional sources are often secondary to the personal ones, and where personal narratives play a prominent role in illuminating the intimate and the public histories of reproductive health, has been transformed. This session brings together historians, anthropologists and sociologists working on different aspects of the history of reproductive health in the 20th century, including social and cultural histories of adoption, infertility, family planning, queer and teen sexuality, and abortion travel in a number of local contexts (UK, Ireland, the Netherlands, Poland, Ireland, Canada) and transnationally. The aim of the session is two-fold. First, we will debate around the broad concept of the reproductive health archive: what constitutes it? How is it created, preserved, exposed, analysed? Second, we will reflect on ways the pandemic has affected the scholarly practices around the reproductive health archive: how does the present health crises affect the historical pursuing, analysis and interpretation of past reproductive health narratives and what lessons can we learn from the current situation?

Zapraszamy na kolejne seminarium (szczegóły techniczne na naszym profilu na fb): **6.05.2021, godz. 12.** [Nagranie](#) [51]

#2CathorepSeminar: P?e? i polski katolicyzm poza granicami

Co się dzieje w polskich organizacjach Kościoła rzymskokatolickiego poza granicami kraju? Organizacje te muszą działać w społeczeństwach pluralistycznych i wielokulturowych, o znacznym stopniu sekularyzacji, w których o wiele bardziej powszechne niż w Polsce są idee równości płci i emancypacji. Czy otwierają się na nowe egalitarne wzory, czy też konserwatywnie okopują i zamykają? Nasze wystąpienie będzie próbą zrozumienia, w jaki sposób, kto i dlaczego zmienia wzory płciowe w organizacjach Polskich Misji Katolickich w Anglii, Belgii i Szwecji.

Katarzyna Leszczyńska jest socjologką, profesorką na Wydziale Humanistycznym Akademii Górniczo-Hutniczej w Krakowie. Interesuje się socjologią płci, organizacją i religii oraz socjolingwistyką. Kierowała projektami badawczymi wspieranymi przez NCN, poświęconymi m.in. relacjom między płciami, organizacjami religijnymi a kontekstem kulturowym, polskim i migracyjnym. Autorka książki, m.in. *Płeć w instytucje uwikłana* (2016), *Cztery wizje Europy. Analiza wypowiedzi Jana Pawła II i duchownych Kościoła rzymskokatolickiego w Polsce* (2009), współredaktorka prac zbiorowych, np. *Kobiety i religie* (2006). Autorka i współautorka wielu artykułów naukowych w krajowych i międzynarodowych czasopiśmiech („Journal of Contemporary Religion”, „Polish Sociological Review”, „Studia Socjologiczne”, „Journal of Alternative Spiritualities and New Age Studies”).

Sylwia Urbańska jest adiunktem w Instytucie Socjologii Uniwersytetu Warszawskiego. Bada przemiany rodzin, macierzyństwa i wzorców płci w procesach migracji oraz w społecznościami wiejskich. Autorka książki *Matka Polka na odległość. Z doświadczeń migracyjnych robotnic 1989–2010* (2015) oraz współautorka pracy *Mozaiki przestrzeni transnarodowych. Teorie, metody, zjawiska* (2012). Jej teksty naukowe ukazały się m.in. w czasopiśmiech „Central and East European Migration Review”, „Qualitative Sociology Review”, „Lud”, „Stan Rzeczy” oraz w antologiach: *Pożegnanie z Matką Polką. Dyskursy, praktyki i reprezentacje macierzyństwa we współczesnej Polsce* (2012) i *Niebezpieczne związki. Macierzyństwo, ojcostwo i polityka* (2015). Laureatka Nagrody Prezesa Rady Ministrów. Działająca w Polskim Towarzystwie Socjologicznym, Komisji ds. Migrantów RPO i Polskim Towarzystwie Genderowym.

Katarzyna Zielińska jest profesorką w Instytucie Socjologii Uniwersytetu Jagiellońskiego. Bada związki między religią a polityką, religią a płcią społeczno-kulturową oraz religią a tożsamościami zbiorowymi, szczególnie w Europie środkowo-wschodniej. Jest autorką wielu artykułów publikowanych w krajowych i międzynarodowych czasopiśmiech (m.in. „Studia Socjologiczne”, „Lud”, „East European Politics and Societies” i „Religion, State and Society”) i dwóch książek: *Spory wokół sekularyzacji* (2009) oraz *W walce o hegemonię. Religia w polskiej sferze publicznej na przykładzie debat sejmowych* (2018). Jest również współredaktorką kilku publikacji, np. *Opór i dominacja. Antologia tekstów* (2019) z Agnieszką Pasieką, oraz *Collective Identity and Democracy in the Enlarging*

Europe (2012) ze Zdzisławem Machem i Magdaleną Górą. Aktywnie działa w International Study of Religion in Eastern and Central Europe Association oraz w Polskim Towarzystwie Socjologicznym.

[27.03.2021] Nasz zespół na zdalnej konferencji [ESSHC](#) [52]. [Agnieszka Kościńska](#) [5] poprowadziła sesję Activism around Sexual and Reproductive Health Counselling across Europe: Forms of Resistance and (De-)medicalisation from Below w ramach, której Agata Ignaciuk zaprezentowała referat “Do not use - Love”. Sexual and Contraceptive Expertise and Anti-abortion Activism in Catholic Preparation for Marriage in Poland during Late Socialism.

The women trapped and traumatised by Poland's near-total abortion ban

Poland already had some of the strictest abortion laws in Europe, but new changes have effectively banned them completely.

[21.03.2021] [Agnieszka Kościńska](#) [5] opowiada o zmianach w katolickim podejściu do aborcji w podcaście The Fourcast: The women trapped and traumatised by Poland's near-total abortion ban. [Posuchaj](#) [53].

Seit Oktober 2020 demonstrieren polnische Bürger*innen im FrauenStreik (poln.: Strajk Kobiet) gegen die Verschärfung des Abtreibungsrechts. Foto: picture alliance/NurPhoto | Beata Zawrzel

Ein Gespräch über gerechte Gesundheit und sexuelle Selbstbestimmung in Polen

Mitten in der Corona-Pandemie demonstrieren in Polen seit Monaten Zehntausende beharrlich und friedlich gegen die Verschärfung der Abtreibungs-

polnischen Geschichte. Das war einer der großen Vorteile dieses nicht-demokratischen Regimes. Die Gesundheit von Frauen zu verbessern, war

[24.02.2021] Agata Ignaciuk i [Agnieszka Ko?cia?ska](#) [5] opowiadaj? o naszych badaniach w jubileuszowym (250) numerze "[Dr. med. Mabuse](#) [54]"

"Im sozialistischen Polen wurde eine Basis-Gesundheitsversorgung für die breite Bevölkerung zugänglich - eine grundlegende Neuerung in der polnischen Geschichte. Das war einer der großen Vorteile dieses nicht-demokratischen Regimes. Die Gesundheit von Frauen zu verbessern, war wiederum besonders wichtig, denn dies garantierte die Reproduktion der gesunden Bevölkerung. Der Schutz der Gesundheit von Frauen war auch ein zentrales Argument bei der Legalisierung der Abtreibung 1956. Denn Frauen, die illegale, unsichere Abtreibungen in Anspruch nehmen mussten, erkrankten oder starben viel häufiger."

Kościół swoje, wierni swoje. Co katoliczki myślą o aborcji?

Paulina Januszewska
Dziennikarka KP

[20.02.2021] Agata Ignaciuk i [Agnieszka Ko?cia?ska](#) [5] opowiadaj? o naszych badaniach na ?amach [Krytyki Politycznej](#) [55]

"Dyskusj? na ten temat nale?a?oby jednak zacz?? od odrzucenia paru b??dnych, ale dobrze zadomowionych w

publicznym dyskursie uproszcze?. Pogl?dy religijne nie wyznaczaj? sztywnego i prostego podzia?u na zwolennik?w i przeciwnik?w aborcji. Nie istnieje te? co? takiego jak monolityczny katolicyzm, cho? w kr?gach feministycznych czy lewicowo-liberalnych przywykli?my do m?wienia o Ko?ciele jako jednolitej ca?o?ci".

szukaj

**DZIENNIK
GAZETA PRAWNA**
PATRZYMY OBEKTYWNIŁ. PIKSIEMY ODPOWIEDZIALNIE

 WIADOMOŚCI | **PODATKI I RACHUNKOWOŚĆ** | **FIRMA I PRAWO** | **SAMORZĄD I ADMINISTRACJA**

Jak być "dobrą Polką" [RO

Emilia Świętochowska
12 lutego 2021, 10:44

Ten tekst przeczytasz w 10 minut

[12.02.2021] Agata Che?stowska i Natalia Pomian opowiadaj? o naszych badaniach w "[Dzienniku. Gazecie Prawnej](#)" [56]"

NP: Kobiety – katoliczki, z którymi rozmawia?am ostatnio, urodzi?y si? w latach 50. lub nieco pó?niej, cz??? z nich jest zwi?zana z ruchami tzw. Ko?cio?a otwartego. M?odo?? prze?y?y wi?c w okresie, kiedy aborcja by?a dost?pna na ??danie. Nie by? to wówczas temat dyskusji. Czasem w rozmowach z kole?ankami rzucano co? o przerwaniu ci??y mi?dzy wierszami, tak jak wspomina si? o nowej fryzurze. Aborcj? traktowano raczej jak zwyk?y zabieg. Przerwanie ci??y nie by?o równie? przedmiotem rozwa?a? w samym Ko?ciele. Moje rozmówczynie nie pami?taj?, by w latach 60. czy 70. s?ysza?y kazania na ten temat.

#1 Cathorep Seminar
**CONTRACEPTION,
CATHOLICISM AND
CONSCIENCE:**
family planning practices
and anti-contraception
activism in the Republic of
Ireland, c.1950-1980
Dr Laura Kelly
University of Strathclyde in Glasgow

[1.02.2021] Seminarium "katorepu"

Dr Laura Kelly, Contraception, Catholicism and Conscience: family planning practices and anti-contraception activism in the Republic of Ireland, c.1950-1980

Contraception was illegal in the Republic of Ireland from 1935 to 1979 and artificial contraceptives were difficult to access before legalisation. The contraceptive pill was available as a 'cycle regulator' from 1963, but access depended on a sympathetic doctor.

With the establishment of family planning clinics in urban centres such as Dublin, Galway, Limerick and Cork from the 1970s, it became possible for some middle-class, urban-based men and women to access contraception. However, the majority of men and women struggled to access contraceptives. While recent valuable studies have illuminated the role of the

Catholic Church hierarchy, Irish government and the medical profession in debates surrounding contraception in Ireland in the twentieth century, the experiences of 'ordinary' men and women have been severely neglected. This paper seeks to address this significant gap. The first part of the paper will draw primarily on new oral history interviews with over 100 Irish men and women born before 1955, exploring the birth control practices in Ireland prior to the legalisation of contraception in

1979. In particular, the paper will highlight the impact of Church teachings on individuals' knowledge and understanding of sex and reproduction as well as decision-making processes in relation to family planning.

Ultimately, the paper will emphasise individuals' agency and resilience in the face of legal and religious restrictions and suggest that couples planning their

families in the wake of *Humanae Vitae* were beginning to follow their own consciences in relation to birth control.

The second part of the paper will briefly explore the role of anti-contraception campaigners and activists in debates around the legalisation of contraception in Ireland, illustrating these groups' concern that the legalisation of contraception would lead to the introduction of abortion.

Bio: Dr Laura Kelly is senior lecturer at the University of Strathclyde in Glasgow. She has published two monographs on the history of women in medicine and on medical education and student culture in Ireland respectively. Her current research project 'Contraception and Modern Ireland, c.1922-92' is funded by a Wellcome Trust research fellowship and forms the basis of a forthcoming monograph with Cambridge University Press.

REES Seminar
Leverhulme Lecture
Agnieszka Kościńska

‘A woman should follow her own conscience’:
Understanding Catholic involvement in demonstrations against the abortion ban in Poland

LEVERHULME TRUST

NATIONAL SCIENCE CENTRE POLAND

[21.01.2021] [Agnieszka Kościńska](#) [5] zaprezentowała nasze badania w Oxford School of Global and Area Studies.

'A woman should follow her own conscience': Understanding Catholic involvement in demonstrations against the abortion ban in Poland [57]

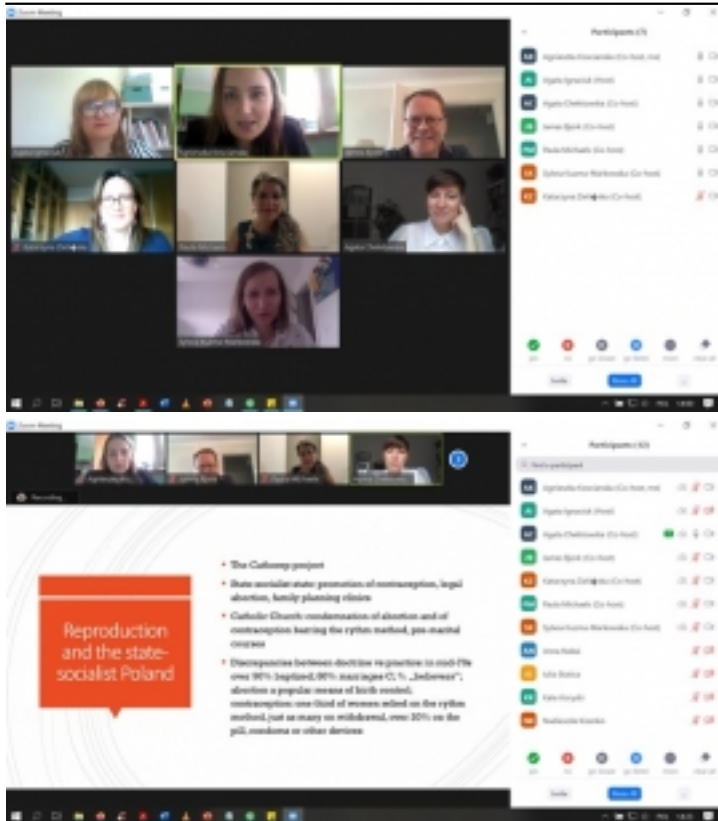
In October 2020, a ruling by Poland's Constitutional Tribunal effectively ending legal abortion incited massive protests across the country. Despite the demonstrations being directed at both the government and the Catholic Church, many devout Catholics joined the protests against Church opposition to family planning being enacted through state-imposed prohibition.

Drawing on ongoing archival and ethnographic research, in this presentation I address a number of issues relating to Catholicism and abortion: how it is possible that so many Catholics decided to take part in pro-choice marches openly opposing official Catholic teaching on birth control? What were their motivations? And – finally – what are the genealogies of the concepts underpinning these motivations?

[7.12.2020] Agnieszka Kosiorowska, [Agnieszka Kościńska](#) [5] i Natalia Pomian opowiadały o naszych badaniach w Pracowni Etnograficznej. Spotkanie pt. „**Jej sumienie i jej dylemat**” – **katoliczki i katolicy wobec aborcji** prowadziła Zuzanna Radzik. Do obejrzenia [tutaj](#) [58].

Opis wydarzenia: Niedawny wyrok Trybunału Konstytucyjnego sprawi, że do debaty publicznej powróci temat przerywania ciąży, a ulice polskich miast i miasteczek wypełnią się osobami niezgodzającymi z takim ograniczeniem praw reprodukcyjnych. Język dyskusji wokół aborcji jest upolityczniony i przepełniony emocjami, które od lat dziel społeczeństwo. Jednak podział ten nie ogranicza się jedynie do binarnego rozróżnienia „pro” i „anty” choice, lecz pełen jest różnorodnych motywacji i postaw życiowych. W tegorocznych protestach ramy w ramy kroczy lewicowe aktywistki, osoby wcześniej nieangażujące się w życie polityczne, ale również wyborczynie Prawa i Sprawiedliwości i praktykujące katoliczki. To pokazuje, że mimo jasnego stanowiska Kościoła katolickiego w sprawie aborcji, postawy i praktyki katoliczek i katolików nie są tak jednoznaczne. Jak wierni odnajdują się w świecie tych rygorystycznych zasad? Przywołując wstępne wyniki badań, które prowadzimy w ramach projektu „Katolicyzacja reprodukcji, reprodukcja katolicyzmu. Aktywizm i intymność w Polsce od 1930 r. do dziś” (NCN Opus), pokazujemy, że praktyki reprodukcyjne są sferą negocjacji pomiędzy moralnością katolicką a praktykami dnia codziennego, które często opierają się na innych wartościach, czasami sprzecznych z doktryną.

[15.11.2020] Nasz zespół zaprezentował wstępne wyniki badań w czasie zdalnego zjazdu Slavic, East European, and Eurasian Studies w ramach panelu [Re-thinking Polish Catholic Approaches to Gender, Sexuality and Reproduction: Local and Transnational Perspectives, Past and Present](#) [59]

In the present virulent debates about the alleged threats of “gender/LGBTQ ideologies” and sex education in Poland, the Catholic Church has taken a key role. The longstanding ultra-conservatism of the Polish Catholic hierarchy in the realms of gender and reproduction, both on a local level and transnationally through the papacy of John Paul II, has obscured the diversity of voices and practices linked to Catholicizing sexuality, gender and reproduction within the broader Catholic community in Poland. This panel nuances and historicizes these current debates by examining Polish Catholic engagements with reproduction and gender practices from the second half of the twentieth century to the present. Rather than focusing on the norms produced and interpreted by the hierarchy, contributors to this panel bring historical, anthropological and sociological perspectives to place Catholic activist and intimate practices and negotiations of sexuality, femininity and masculinity at centre stage. Have Catholic intellectuals shaped alternative interpretations of sexual ethics? Have lay Catholics rebelled against the norms regarding ‘artificial’ contraception and abortion? In what ways has the transnationalisation of militant anti-abortion strategies fuelled new forms of local anti-abortion activism, carried out in defiance of the socialist State? How do transnational contexts, such as migration, influence perceptions and practices of gender in religious institutions? Through addressing these questions, this panel contributes to deconstructing the image of Polish Catholic sexual ethics and perceptions of gender as conservative and impervious to change while also placing current conflicts about gender and reproduction in the transnational context.

Nasze referaty:

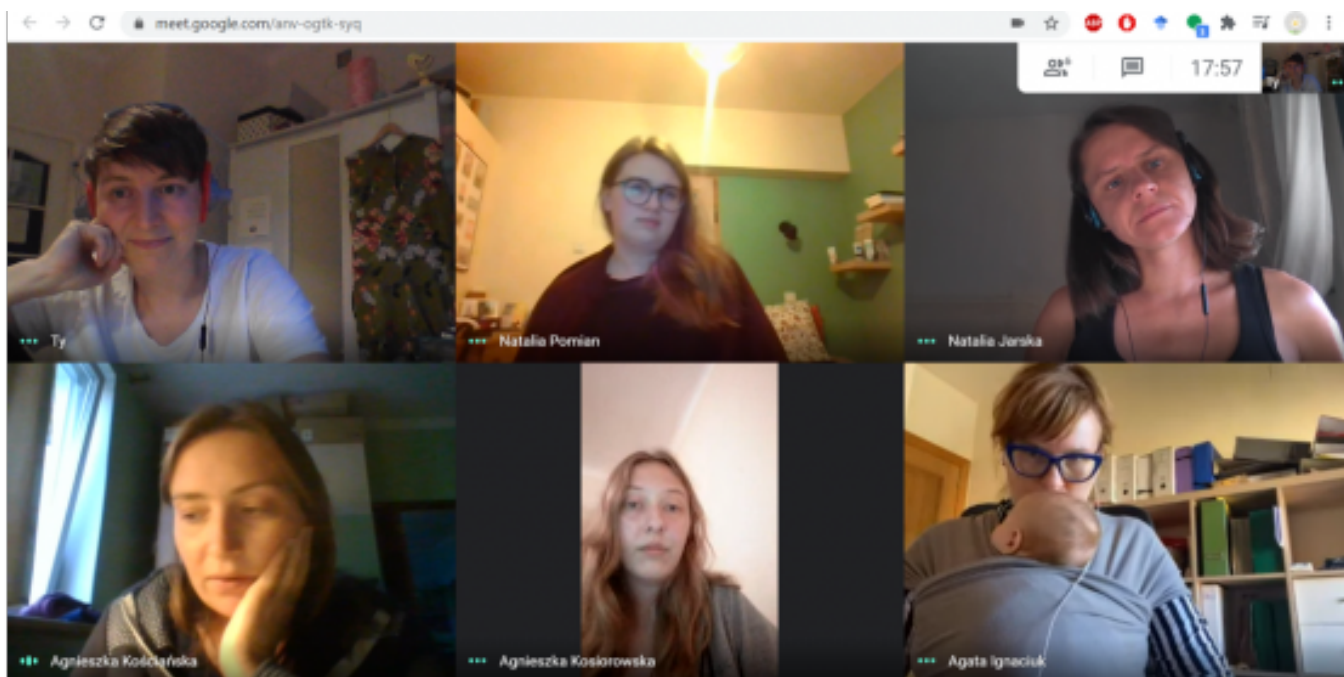
[Agnieszka Kościńska](#) [5], “In Search of a New Marriage: Progressive Catholic Activism of the 1960s”

Agata Ignaciuk i Agata Chęstowska, "Catholic Intimacies: Catholics Negotiating Birth Control in State-socialist Poland (1950s-1980s)"

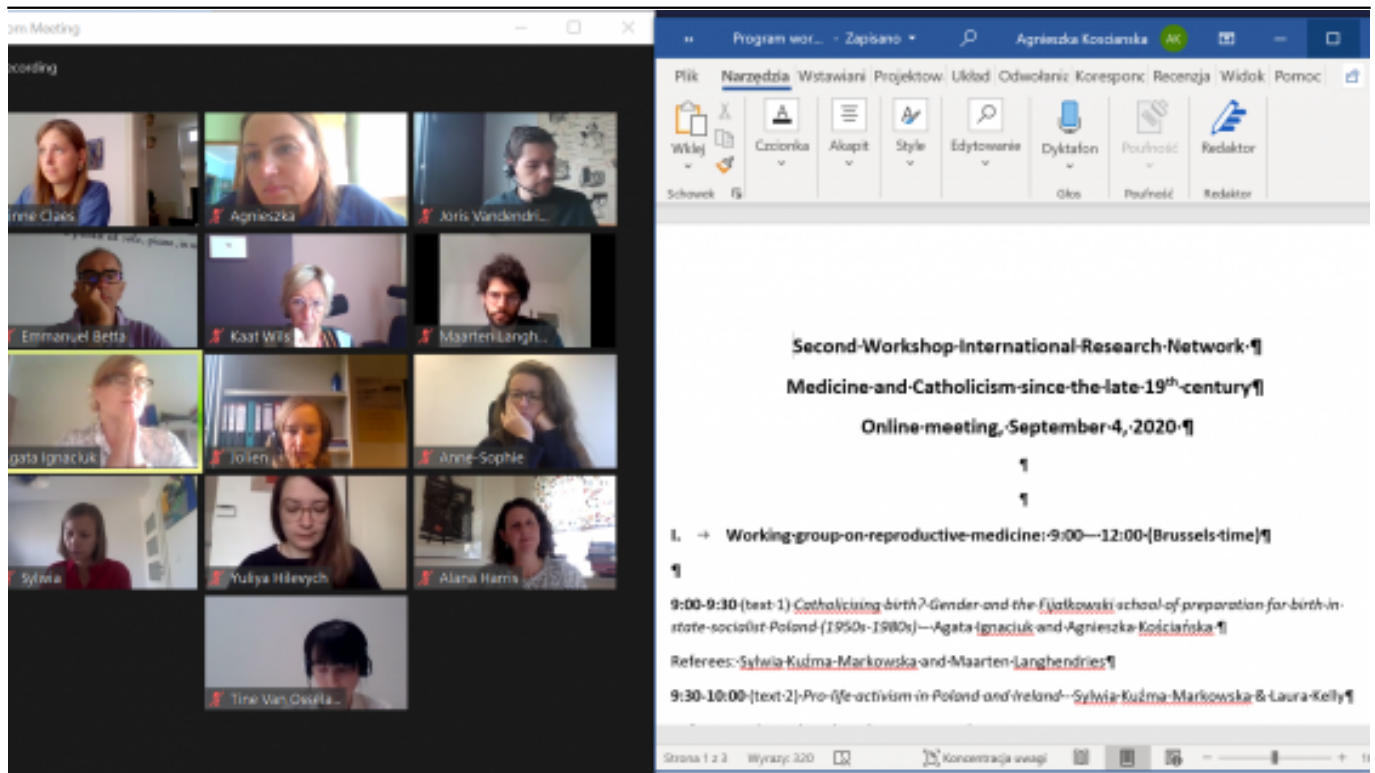
Sylwia Kuźma-Markowska, “Transnational Dimensions of Catholic Anti-abortion Activism in the 1980s and early 1990s Poland”

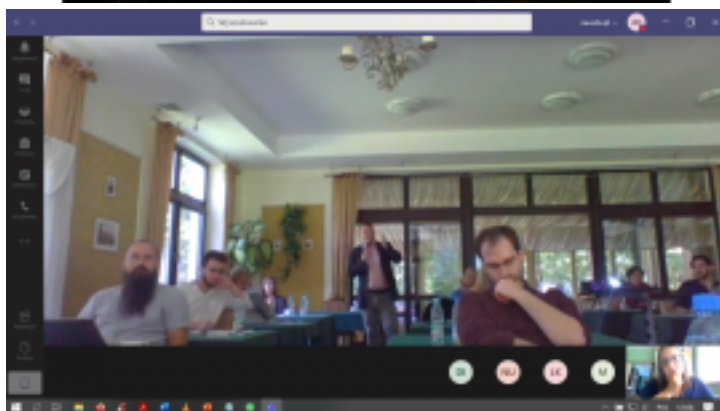
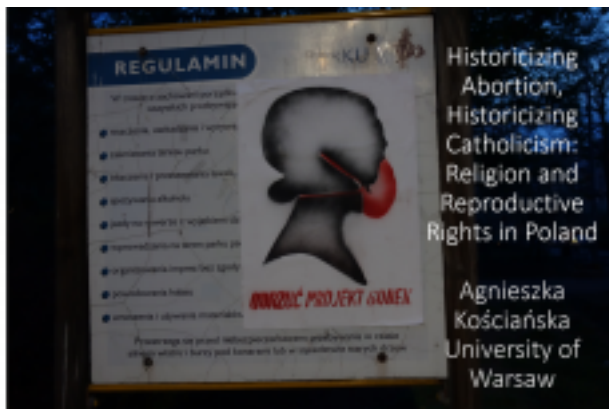
[25.10.2020] Artykuł, którego współautorką jest Agata Ignaciuk, ukazał się na blogu [Agenda Pública](#) [60] jednego z największych hiszpańskich dzienników – "El País". Tekst omawia wyrok Trybunału Konstytucyjnego z 22 października 2020 roku w kontekście dalszej historii regulacji prawnych i dostępu do aborcji w Polsce.

[6.10.2020] W czasie pandemii nasz zespół regularnie spotyka się zdalnie, żeby dyskutować o zebranych materiałach i pisanych artykułach. Pierwsze w roku akademickim 2020/2021 spotkanie było o powicone katolickiej metodzie leczenia niepojedności - naprotechnologii.

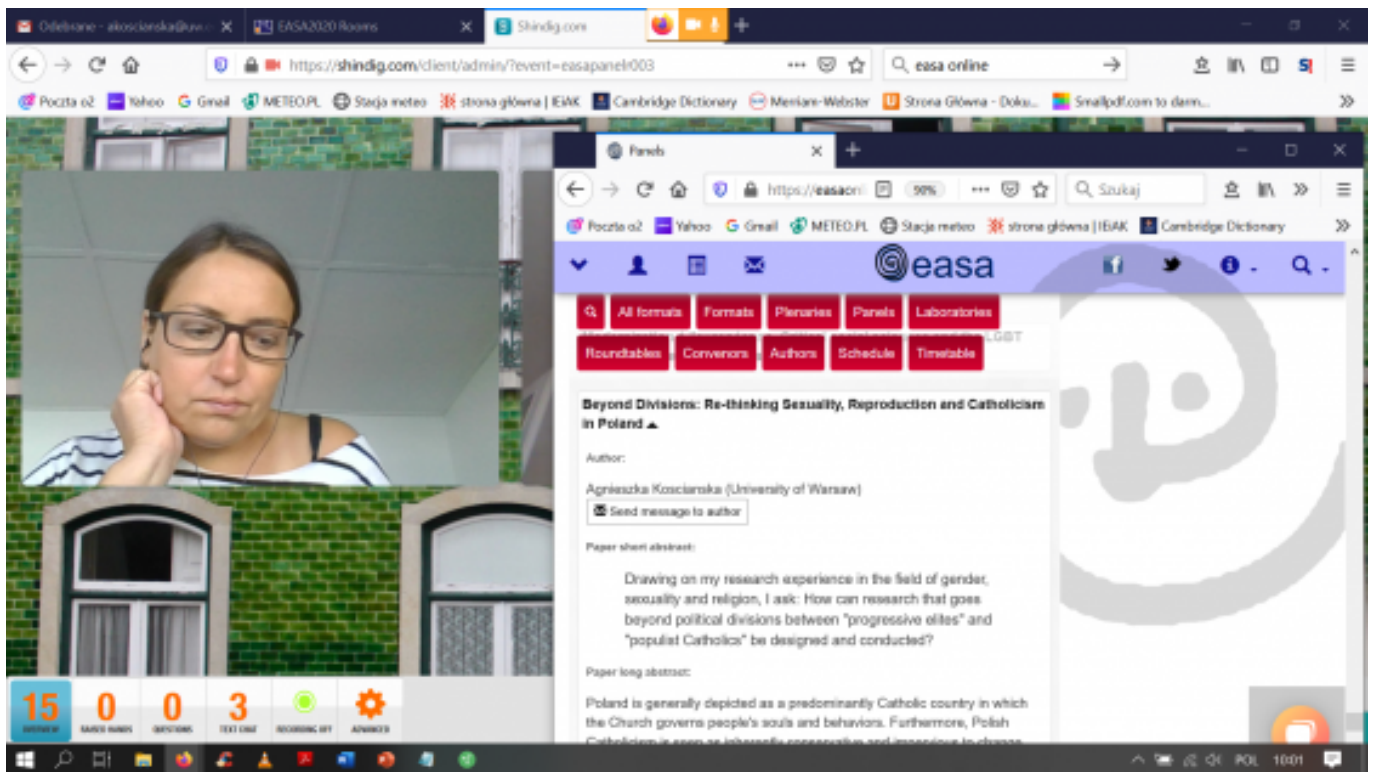
[4.09.2020] Agata Ignaciuk, [Agnieszka Kościńska](#) [5] i Sylwia Kuźma-Markowska uczestniczyły w warsztacie sieci badawczej Medicine and Catholicism since the late 19th century. Agata Ignaciuk i [Agnieszka Kościńska](#) [5] zaprezentowały artykuł pt. **Re-gendering childbirth: Catholicism and medical activism around preparation for birth in state-socialist and early democratic Poland (1950s-1990s)**, a Sylwia Kuźma-Markowska, wraz z Laurą Kelly (University of Strathclyde), tekst pt. **Pro-life activism in Poland and Ireland**.

[3.09.2020] [Agnieszka Kościńska](#) [5] zaprezentowała nasz projekt na konferencji Visegrád Anthropologists' Network (V4 Net): Locating religion and nonreligion in Eastern/Central Europe, Konstancin-Jeziorna 02-05.09.2020.

Abstrakt: Historicizing Abortion, Historicizing Catholicism: Religion and Reproductive Rights in Poland

Gender and sexuality related issues, and abortion in particular, constitute the most heated debates and social conflicts in today's Poland, mobilizing both religious and no-religious actors. The Church and conservative Catholic lay activists present reproductive rights as a threat to the nation and an attack on the unborn. Feminists, along with other liberal actors, consider reproductive rights as basic human rights and portray the Church as a major anti-democratic, anti-emancipatory and anti-women force. In this paper I draw on archival and ethnographic research into Catholic and secular understandings of sexuality, gender and reproduction, to analyze historical changes in abortion debates and practices in Poland. By historicizing both abortion and Catholicism, and exploring the discrepancy between Catholic Church teachings on birth control and actual family planning practices in Poland, I seek to understand what social, cultural, and political processes mobilize religious and non-religious actors to clash over abortion, or, using the theoretical framework of "virtual religion", what conditions activate abortion conflicts, and are these related to actors' life trajectories and birth control experiences, or to broader processes of defining the nation and its ideologies?

[23.07.2020] [Agnieszka Ko?cia?ska](#) [5] zaprezentowa?a nasz projekt na zdalnym zje?dzie Europejskiego Stowarzyszenia Antropologów Spo?ecznych w panelu [Critical social sciences in Eastern and Central Europe: No future?](#) [61]

Beyond Divisions: Re-thinking Sexuality, Reproduction and Catholicism in Poland

Poland is generally depicted as a predominantly Catholic country in which the Church governs people's souls and behaviors. Furthermore, Polish Catholicism is seen as inherently conservative and impervious to change. As this image influences both public debate and academic research, any discussion about the Catholic Church in regard to sexuality and reproduction in Poland is limited to vehement statements by the "progressive elites" ("the Church is solely responsible for the lack of sexual and reproduction rights") and "populist Catholics" ("feminists and LGBT activists pose a threat to the Polish nation"). In this roundtable intervention, I endeavor to deconstruct this image and search for other ways of approaching religion in Poland. Drawing on my research experience in the field of gender, sexuality and religion, including a new project entitled "Catholicising Reproduction, Reproducing Catholicism: Activist Practices and Intimate Negotiations in Poland, 1930-Present", I ask: How can research that goes beyond political divisions between "progressive elites" and "populist Catholics" and approaches the issues of Catholicism and sexuality in a more nuanced fashion be designed and conducted? Could anthropology - no longer an officially accredited academic discipline in Poland - contribute to crafting new ways of talking about sexuality and reproduction in the country? And, how can anthropologists engage politically to re-shape oversimplistic imaginaries and extend public debate beyond the entrenched political divisions?

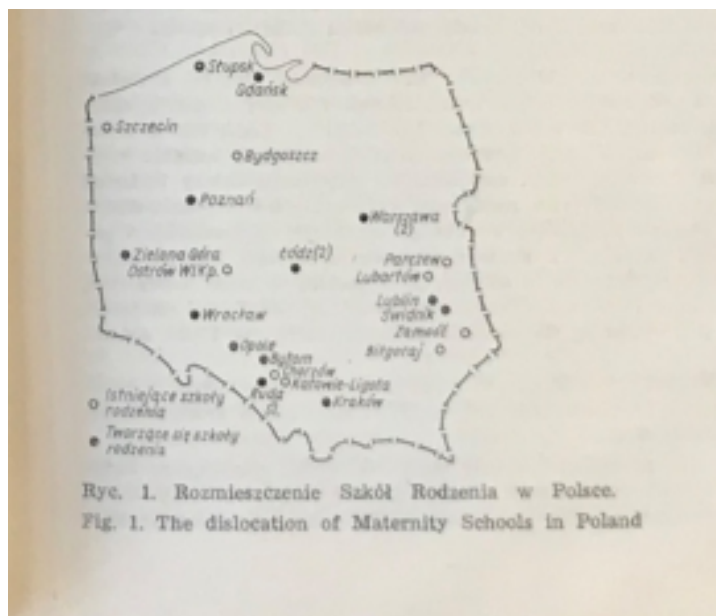

Znalezione w archiwum (13.07.2020):

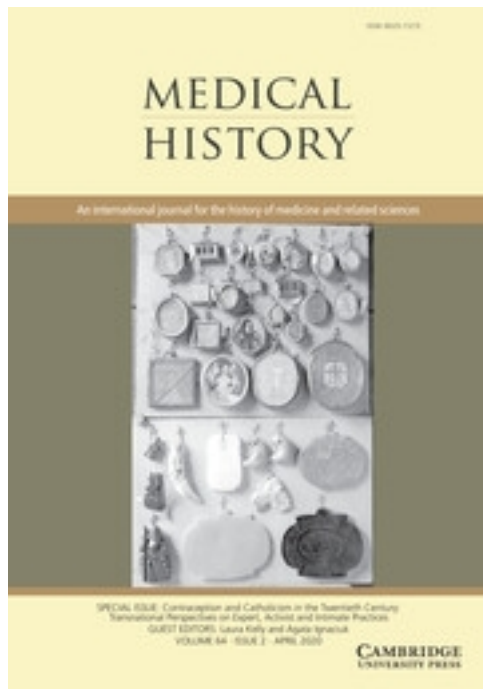
W 1967 roku Państwowy Zakład Wydawnictw Lekarskich opublikował książkę pod tytułem „Szkoła rodzenia oparta na podstawach psychagogicznych” autorstwa Włodzimierza Fijałkowskiego. W publikacji, która doczekała się kilku wznowień, ginekolog nakreślił swój program przygotowania do porodu, którego centralnym zagadnieniem była (re)edukacja ciężarnych, które miały nauczyć się postrzegać poród jako „szczytowe doznanie macierzyństwa” i podczas porodu zachowywać się tak, aby ułatwić dziecku przyjęcie na świat. „Ochrona dziecka podczas porodu zabezpiecza pomysłowy jego rozwój. Nie wystarczy dziecko urodzić, trzeba je dobrze urodzić”, pisał ginekolog związany w latach 60 XX wieku z II Kliniką położnictwa i Chorób Kobiety Akademii Medycznej w Łodzi. W ciągu kolejnych dekad Fijałkowski rozwijał swój model szkoły rodzenia i obszernie publikował na ten temat w prasie fachowej i popularnej (jak książka „Poród naturalny po przygotowaniu w szkole rodzenia (PZWL, 1981) - na zdjęciu), dodając nowe elementy programowe reedukacji poprzez zajęcia przygotowujące do porodu: aktywne role ojców podczas ciąży, porodu i po urodzeniu dziecka, oraz przekazywanie studentkom i studentom szkoły idei ochrony „życia” od „poczucia”.

Życie naukowe w czasach pandemii (25.06.2020): [Agnieszka Koźciańska](#) [5] weźmie udział w zdalnym zjeździe EASA. Przygotowuje teraz prezentację pt. "Beyond Divisions: Re-thinking Sexuality, Reproduction and Catholicism in Poland", w której będzie mówiła o naszym projekcie. Więcej informacji na stronie [konferencji](#) [62].

Znalezione w archiwum (21.05.2020): W drugiej połowie lat siedemdziesiątych miały miejsce dynamiczny rozwój szkół rodzenia w Polsce. Ilustrują to mapy – ta obrazująca stan z 1975 towarzysząca opublikowanemu w 1976 w czasopiśmie *Ginekologia Polska* artykowi Włodzimierza Fijałkowskiego, najwłaśniejszego orędownika przygotowania do porodu w PRL. Mapa pokazująca szkoły rodzenia w Polsce 1979 pochodzi z książki pt. „Poród naturalny po przygotowaniu w szkole rodzenia” (Warszawa, PZWL; 1981), pod redakcją Fijałkowskiego.

Czasopismo "Medical History" 64 (2) 2020

(1.05.2020): W najnowszym numerze czasopisma "Medical History" znajdziemy wybór tekstów poświęconych transnarodowej historii katolicyzmu i antykoncepcji (XX wiek). Redaktorkami numeru specjalnego były Laura Kelly i Agata Ignaciuk. Zapraszamy do lektury wstępu (w wolnym dostępie) [tutaj](#) [63].

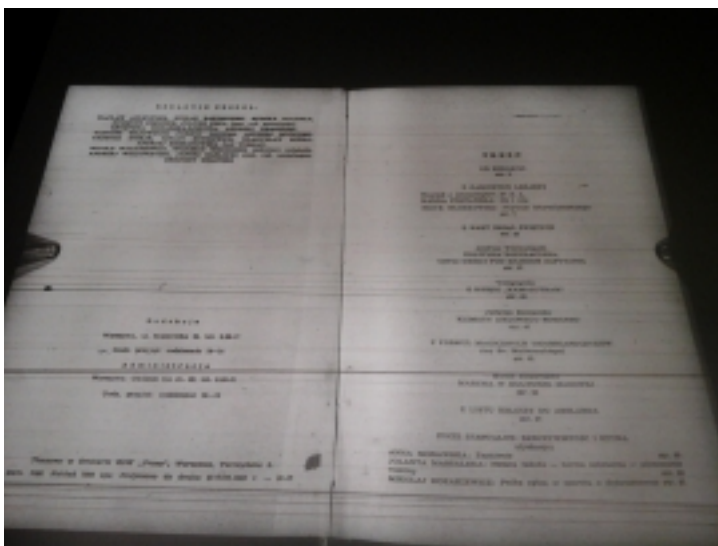
Galileusz i pigułka, "Prawo i życie", 1968

Znalezione w archiwum (20.04.2020): W odpowiedzi na zakazujący antykoncepcji encyklikę Humanae Vitae „Prawo i życie” przedrukował artykuł rysunkowy z „Frankfurter Allgemeine Zeitung”. Galileusz pociesza pigułką antykoncepcyjną. „Nie martw się, przed 350 laty w mojej sprawie Watykan także się pomylił”.

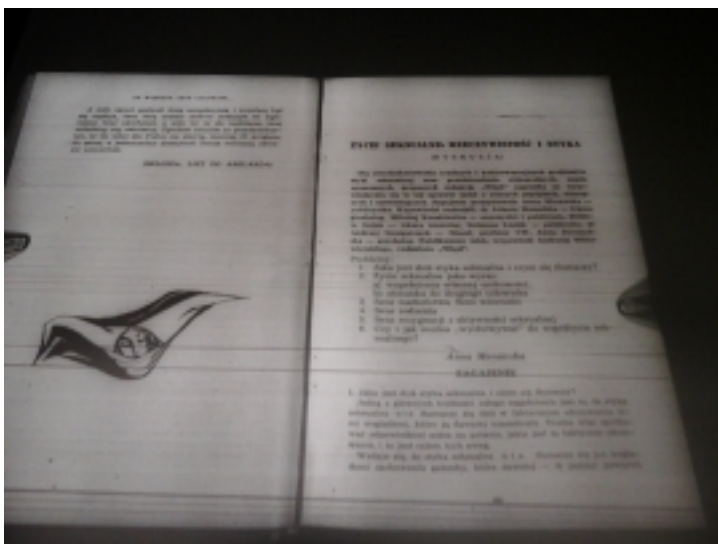

Publikacje W. Fijałkowskiego

21.03.2020: Biblioteki nieczynne, ale pracujemy. Udało się nam dostać zestaw potrzebnych książek w internetowym antykwariacie. Analizujemy prace Włodzisława Fijałkowskiego - katolickiego lekarza, pioniera porodów rodzinnych w Polsce.

"Wi???" 1962, nr 8, spis treści

Wst?p do dyskusji redakcyjnej.

Znalezione w archiwum (21.02.2020): w latach 60. XX wieku katolicy w PRL ?ywo dyskutowali o planowaniu rodziny. W [1962 roku ukaza? si? numer "Wi?zi" po?wi?cony etyce seksualnej](#) [64], podejmuj?cy równie? kwestie katolickiego stosunku do antykoncepcji. O sprawie dyskutowali wspólnie wierz?cy i niewierz?cy. W?ród autorów m.in. Miko?aj Kozakiewicz (dzia?acz i wieloletni szef Towarzystwa Planowania Rodziny), Wanda Pó?tawska (konserwatywna lekarka z Krakowa, która w nast?pnych dekadach znacz?co wp?yn??a na stanowisko Karola Wojty?y), Anna Morawska (zwolenniczka personalizmu i liberalizacji katolickiej etyki seksualnej) oraz redaktor „Wi?zi” Andrzej Wielowieyski (autor jednego z najwa?niejszych katolickich poradników *Przed nami ma??e?stwo*).

Agata Ignaciuk i [Agnieszka Ko?cia?ska](#) [5] na konferencji o cenzurze w Grenadzie.

Uczestnicy i uczestniczki konferencji o seksualno?ci i cenzurze

Dr hab. [Anna Malewska-Sza?ygin](#) wzi??a udzia? w symposium [Sex, science, and censorship in the 19th and 20th centuries](#) [65] (17-18 lutego), wspó?organizowanym przez dr Agat? Ignaciuk na Uniwersytecie w Grenadzie. Wyg?osi?a referat pod tytu?em *“It will cause an official protest from the Episcopate”: Sexological Self-Censoring between the Communist State and the Catholic Church*.

Poszukujemy studentek/studentów lub doktorantek/doktorantów do pracy w projekcie

[Wi?cej](#) [66]

O projekcie

Jaka by?a reakcja katolików w Polsce na ustawę o przerywaniu ciąży z 1956 r.? Co księża i biskupi mówili w kazaniach na temat antykoncepcji w latach 30. XX w. i w Polsce Ludowej? Czy dokądnie jest „naturalne planowanie rodziny” i kiedy zaczę?o by? propagowane wśród polskich katolików? Czy „rodzić po ludzku” znaczy to samo, co rodzić „po katolicku”? Szukamy odpowiedzi na te pytania, gdy? naszym celem jest zbadanie zwi?zków pomiędzy katolicyzmem i reprodukcją w Polsce od lat 30. XX w. do czasów współczesnych. Bazując na metodach i dokonaniach antropologii kulturowej (szczególnie antropologii religii i p?ci), historii społeczno-kulturowej i historii medycyny chcemy poznać i zrozumieć zarówno katolicki aktywizm obejmujący kwestie reprodukcyjne, jak i praktyki intymne polskich katolików w tej sferze życia.

Interesuje nas przede wszystkim trzy obszary katolickiego aktywizmu reprodukcyjnego i praktyk intymnych: antykoncepcja (w kręgach katolickich nazywana „naturalnym planowaniem rodziny”), przerywanie ciąży oraz poród. Dzięki badaniom archiwalnym oraz analizie prasy, publicystyki, a także obserwacji uczestniczącej, wywiadom etnograficznym i historii mówionej zbadamy ciągłość i zmiany w podejściu hierarchii Kościoła katolickiego i jego wiernych do tych istotnych obszarów życia społecznego i prywatnego. Interesowa? nas b?dzie m.in. poznanie różnic i podobieństw pomiędzy różnymi grupami katolickich aktywistów i wiernych, m.in. w odniesieniu do antykoncepcji, czy też zrozumienie, jaki by? wpływ katolickiego aktywizmu reprodukcyjnego zainicjowanego w czasach PRL na zmiany legislacyjne po 1989 r.

Zwi?zek pomiędzy katolicyzmem i reprodukcją, choć niezwykle istotny dla zrozumienia praktyk i aktywności społecznej polskiego w przeszłości i obecnie, nie doczekał się do tej pory systematycznych i pogłębionych badań prowadzonych ani z perspektywy antropologicznej, ani z historycznej. Niewielu badaczy tych tematów przyjmowało oddolną perspektywę, b?d?c? jednym z założeń naszego projektu. Na temat wpływu Kościoła katolickiego na praktyki reprodukcyjne Polek i Polaków istnieje wiele niezaweryfikowanych przekonań, a także generalizacji i niczym nie potwierdzonych sądów. Niewiele wiemy przede wszystkim o wpływie Kościoła i katolicyzmu jako doktryny religijnej na rzeczywiste praktyki intymne Polek i Polaków zarówno w przeszłości, jak i współcześnie. Zupełnie niezbadanym tematem jest katolicki aktywizm w sferze tzw. naturalnego porodu, rozwijający się od lat 70. XX w. Badania wymagają także oddolne działania zbiorowe przeciwko przerywaniu ciąży, prowadzone przez katolików w PRL i ich transnarodowy wymiar i ewentualne zagraniczne inspiracje.

Spodziewamy się, że nasze badania przyczynią się do powstania bardziej kompleksowego i pełniejszego obrazu zwi?zku pomiędzy katolicyzmem i reprodukcją w Polsce ostatnich dziesięciu lat, pozwalając na zauważenie sprzeczności, ciągłości i zmiany w katolickim aktywizmie i praktykach życia intymnego polskich katolików i katoliczek. Innym efektem projektu będzie wprowadzenie nowych, do tej pory rzadko obecnych tematów zarówno do badań z dziedziny antropologii kulturowej, jak i historii społecznej i kulturowej. Wymiernym rezultatem projektu będzie także artykuły naukowe, strona internetowa oraz wystąpienia pokazujące wyniki badań zarówno środowisku naukowemu, jak i szerszej publiczności.

Podsumowanie badań

Naszym celem było zrozumienie zwi?zków między katolicyzmem a reprodukcją w Polsce w okresie ostatnich stu lat na trzech poziomach: praktyk, dyskursów i regulacji prawnych. Jak się genealogie rozbiegają między tymi poziomami? Jak to możliwe, że w Polsce, gdzie wpływ katolicyzmu jest tak silny, rodzi się tak mało dzieci? W jaki sposób okres socjalizmu wpłynął na lokalne i transnarodowe przepływy wiedzy?

Nasze badania bazowały na prawie stu pogłębionych wywiadach z katolikami z różnych grup społecznych, a także na pamfletach, katolickiej prasie, czasopiśmie medycznych oraz na źródłach archiwalnych organizacji katolickich i instytucji państwowych. Analiza tych materiałów umożliwiła nam zidentyfikowanie dwóch kluczowych procesów. Po pierwsze, doszło do liberalizacji przekonań i praktyk związanych z kontrolą urodzeń wśród polskich katolików. Po drugie, zwi?kszyli się wpływ polskich katolickich ekspertów i działaczy, coraz bardziej zaangażowanych w międzynarodowe sieci katolickich organizacji, na funkcjonujące w kraju dyskursy dotyczące reprodukcji.

Liberalne praktyki w perspektywie historycznej i współcześnie

Nasza analiza historyczna, obejmująca lata 1930-1980, pozwoliła nam prześledzić wpływ katolicyzmu na praktyki reprodukcyjne wiernych i ich zmiany w perspektywie międzypokoleniowej. Począwszy od późnych lat 50. XX wieku polskie społeczeństwo, w większości składające się z osób deklarujących się jako katolicy, stopniowo wykształcało coraz bardziej liberalne podejście do seksualności i planowania rodziny, podważając tym samym w

swoich codziennych praktykach katolick? etyk? seksualn?.

Nasz zespół zauważył przemiany w trzech kwestiach związanych z seksualnością i reprodukcją. Przede wszystkim zmieniło się społeczne postrzeganie dziewictwa (w języku religijnym nazywanego „czystości”) i seksu przedmałżeńskiego. Doszło do normalizacji przedmałżeńskich doświadczeń seksualnych i zmniejszyła się stygmatyzacja kobiet, które miały takie doświadczenia. Przemianom tym towarzyszył wzrost zainteresowania wiedzą ekspercką na temat seksu i prokreacji. Mężczyźni i kobiety zaczęli postrzegać brak wiedzy (nazywany też „nieuświadomieniem”) – tradycyjnie widziany w środowiskach katolickich jako pozytywne zjawisko zapobiegające rozwiązłości seksualnej – jako coś niepożądanego i szkodliwego w ich własnym doświadczeniu życiowym. Nasze badania wykazały ponadto, że w okresie powojennym kobiety i mężczyźni w Polsce zinternalizowali planowanie rodziny jako czynniki nowoczesnej podmiotowości. Niezależnie od pronatalistycznej polityki państwa w latach 70. i 80., która promowała posiadanie trójga dzieci, od lat 60. pożądanym stał się model rodziny 2+2. Choć w powojennej Polsce instytucja małżeństwa wciąż wiązana była z posiadaniem dzieci, znacząco wzrosło użycie środków antykoncepcyjnych. Obok stosunku przerywanego i aborcji pary wdawały rozmaite efektywne strategie kontroli urodzeń, które wyraźnie wykraczały poza normy ustanowione przez nauczanie Kościoła.

Analizując narracje osobiste, przyglądamy się stosunkowi katolików i katoliczek w Polsce do poszczególnych metod kontroli urodzeń w dwóch ostatnich dekadach PRL. Osoby, które identyfikowały się jako wierzące i praktykujące, rozwiązywały konflikty wewnętrzne wynikające z etyki seksualnej Kościoła za pomocą różnorodnych strategii. W przestrzeni konfesjonalnej kobiety negocjowały z księżmi użycie metod antykoncepcyjnych oficjalnie zabronionych przez Kościół. Ponadto wiele osób stosowało strategię polegającą na oddzieleniu seksualnej etyki i moralności od religijności jako takiej, co pozwalało na planowanie rodziny zgodnie z własnymi życzeniami, niezależnie od samo-identyfikacji religijnej.

Zarówno różnice międzypokoleniowe, jak i ponadpokoleniowe trwanie strategii negocjowania nauczania Kościoła w zakresie seksualności i reprodukcji należą do rozumienia w kontekście polityki państwa i wieckich dyskursów eksperckich w powojennej Polsce. Po 1956 r. aborcja stała się legalna, a państwo propagowało stosowanie antykoncepcji i wspierało rozwój seksuologii i poradnictwa seksuologicznego. Powszechny dostęp do zsekularyzowanej wiedzy eksperckiej cyrkulującej w szerokim obiegu położył fundamenty pod liberalizację społecznych norm dotyczących seksualności i reprodukcji po 1956 r. Nacisk, jaki socjalistyczne państwo kładło na wieckie podstawy prawodawstwa, przełożył się na utrzymanie legalności aborcji i antykoncepcji pomimo rosnących nacisków na zmiany przepisów ze strony hierarchii kościelnej.

Powyższe obserwacje rzucają światło na procesy, które zaszły w polskim społeczeństwie drugiej połowy XX wieku w związku z przemianami seksualności w kontekście katolicyzmu. Polskie, w przeważającym stopniu katolickie społeczeństwo negocjowało poszczególne aspekty katolickiej etyki seksualnej. Proces ten, jak pokazujemy poniżej, trwa po dziś dzień. Zjawisko to może wydać się paradoksalne, ponieważ liberalne stanowiska dotyczące planowania rodziny wykształciły się w okresie rosnącego nacisku katolickiej hierarchii na władze państwowe, zwiększonej widoczności katolickich ekspertów w debacie publicznej oraz pojawienia się nowych metod transmisji nauczania Kościoła na temat kontroli urodzeń w późnej PRL (lata 70. i 80.).

Analiza współczesnych narracji osobistych ukazała różnorodność sposobów, na które osoby wierzące podważają katolicką etykę seksualną. W kontekście aktualnych debat dotyczących radykalnego ograniczenia dostępu do aborcji wiele katoliczek deklaruje się jako zwolenniczki prawa do wyboru, dokonując tym samym rewizji swoich wcześniejszych przekonań i podkreślając znaczenie podejmowania decyzji w zgodzie z własnym sumieniem. Osobiste doświadczenia związane z seksem i planowaniem rodziny popychają katoliczki do odrzucenia nauczania Kościoła na temat antykoncepcji, co często wiąże się z podaniem w wątpliwość wiedzy, którą zdobyły w rodzinach, parafiach lub szkołach już w postsocjalistycznej Polsce. Choć katolicka etyka seksualna pozostaje dla rozmówców i rozmówczyń ważnym punktem odniesienia, nasze wywiady pokazują zindywidualizowany stosunek do metod kontroli urodzeń (rozmówcy i rozmówczynie popierają prawo do podejmowania samodzielnych decyzji), a postępowanie „w zgodzie z własnym sumieniem” stanowi istotną strategię radzenia sobie z oficjalnym nauczaniem i działaniami hierarchii Kościoła przeciw aborcji i antykoncepcji. Użycie antykoncepcji jest czasem negocjowane pomiędzy kobietami i „postępowymi” księżmi, co ukazuje różnorodność dynamiki i sprawczość różnorodnych katolickich podmiotów.

Również analiza narracji biograficznych osób, które dziś identyfikują się jako osoby wierzące LGBT+ ukazała różnorodne strategie integrowania wiary katolickiej z nienormatywną seksualnością czy tożsamością płciową. W narracjach osobistych młodych rozmówców i rozmówczyń „rodzina” postrzegana jest nie z perspektywy tradycyjnych „wizów krwi” czy sakramentu małżeństwa, ale jako alternatywna instytucja budowana na bazie wartości takich jak przyjaźń, bliskość, wybór. Podobnie jest z kwestią potencjalnego rodzicielstwa, które nie stanowi

priorytetu na tym etapie ich życia. W przypadku uczestników badania wysiłek integracji wiary z nienormatywnymi i seksualnymi prowadzi do porzucenia Kościoła instytucjonalnego, realizacji swojej duchowości według modelu indywidualizmu religijnego, w kwestii związanej z rodzicielstwem schodzi na dalszy plan – priorytetem pozostaje możliwość artykulacji własnej nienormatywnej tożsamości poza wspólnotą tradycyjnej rodziny i religii. Uczestnicy badania poszukują wzorców i możliwych praktyk reprodukcyjnych, niemieszczących się w póki co w dostępnych modelach czy procedurach, ale wskazujących by może na istnienie alternatywnej, zgodnej z ich sposobem przeżywania duchowości i queerowej tożsamości, stanowiłcej jednak ostatecznie wyraz pogłębienia się indywidualizmu religijnego młodych chrześcijan LGBT+ w Polsce.

Konserwatywne przeżywanie wiedzy i transnarodowe sieci

Nasz projekt umożliwia śledzenie historycznych korzeni obecnego prawa aborcyjnego oraz szeroko pojętych ruchów anty-genderowych w Polsce. Nasze badania zwróciły uwagę na zmieniające się możliwości i sposoby propagowania katolickiej etyki seksualnej. Szczególnie w ostatnich dwóch dekadach PRL Kościół katolicki zintensyfikował swoją społeczną ekspansję. W tym okresie mógł swobodnie rozwijać swoje wpływowe programy kursów przedmiotowych i angażować się w działalność wydawniczą, a katolicy eksperci wypowiadali się na łamach specjalistycznych czasopism oraz prasy skierowanej do szerokiej publiczności. Działalność popularyzatorska oraz przeżywanie pomiędzy wiekiem i katolicką wiedzą ekspercką, a także wyczerpiecie katolickiego nauczania do głównego nurtu wiedzy o seksualności stało się możliwe ze względu na wspólnotę dla Kościoła i państwa pronatalistycznej polityki. O ile w latach 50. i 60. umiarkowanie antynatalistyczna polityka państwa sprawiła, że było ono wrogo nastawione do kampanii anty-aborcyjnych prowadzonych przez Kościół, o tyle od wczesnych lat 70. partia była otwarta na dialog i negocjacje z Kościołem, tolerując przy tym jego rosnącą aktywność.

Jeszcze w okresie PRL niektórzy katolicki lekarze promowali w polskim społeczeństwie konserwatywne wartości. Na przykład, począwszy od późnych lat 50., ginekolog Włodzimierz Fijałkowski opracował program kursu przygotowującego do porodu, który stał się inspiracją dla szkół rodzenia w całym kraju. Fijałkowski był zwolennikiem radykalnej zmiany w relacjach pomiędzy rodzycami kobietami a personelem położniczym, podkreślał przy tym podmiotowość i sprawczość kobiet. Jednocześnie jego myślenie i działalność wiążą się z humanizacją embrionu i porodu od najwcześniejszych etapów ciąży, a jego prace stały się ważnym medium rozprzestrzeniania się idei antyaborcyjnych w głównym nurcie dyskursu publicznego ostatnich dekadach PRL.

Konserwatywne, antyaborcyjne dyskursy rozprzestrzeniały się także poprzez różnorodne (katolickie) międzynarodowe sieci, co poskutkowało uformowaniem się wspólnych globalnych sojuszy przeciwko „ideologii gender”. W naszych badaniach zidentyfikowałyśmy te transnarodowe przeżywanie wiedzy istniejące od lat 70. XX wieku. Polski ruch antyaborcyjny, uformowany w późnych latach 70., podobnie jak irlandzki był silnie zakorzeniony w transnarodowych sieciach i czerpał z międzynarodowych dyskursów, wykorzystując wiedzę medyczną do legitymizacji swoich działań.

Jednym z przykładów polskiego uczestnictwa w międzynarodowych katolicko-konserwatywnych sieciach jest Międzynarodowa Federacja Popierania Życia Rodzinnego (IFFLP), utworzona w późnych latach 60. w celu badania i popularyzacji „naturalnego planowania rodziny” i łącząca działacze z Europy i obu Ameryk. Do zaangażowania polskich aktywistów w działania tej organizacji doszło za sprawą wizyty jednego z jej przywódców w polskich katolickich poradniach planowania rodziny w 1975 r. Polscy działacze i eksperci, tacy jak np. Fijałkowski, uczestniczyli w spotkaniach IFFLP w późnych latach 70. W efekcie katolicka terminologia (np. określenie „naturalne planowanie rodziny”) zaczęła być stopniowo włączana do polskiego dyskursu medycznego. Zaangażowani katolicki lekarze poznali metodę Billingsów, a także organizacyjne aspekty działalności na rzecz naturalnego planowania rodziny.

Nasze badania pokazują, że zarówno w perspektywie historycznej, jak i współcześnie istnieje w Polsce silne napięcie pomiędzy liberalnymi praktykami wiernych a konserwatywnymi ideologiami katolickimi. Polscy aktywiści, tacy jak Włodzimierz Fijałkowski, przyczynili się do rozwoju globalnych ruchów konserwatywnych. Jednocześnie bez międzynarodowego wsparcia polskie ruchy antyaborcyjne i anty-genderowe nie odniosłyby sukcesu, ponieważ generalnie poglądy polskich katolików są bardziej liberalne niż poglądy wiłkszości katolickich działaczy, a w okresie PRL wpływy Kościoła były do pewnego stopnia ograniczane przez państwo. Kiedy pod koniec lat 80. komunizm upadł, konserwatywne sieci były już silnie zakorzenione w Polsce.

Zespół badawczy
dr Jędrzej Burszta

Jędrzej Burszta – doktor nauk humanistycznych w zakresie kulturoznawstwa, etnograf, amerykanista. Jego zainteresowania badawcze obejmują etnografię pamięci, teorię queer, badania nad amerykańską literaturą i kulturą popularną. W latach 2017-2019 realizował badania etnograficzne w ramach międzynarodowego (HERA) projektu badawczego „Cruising the 1970s: Unearthing Pre-HIV/AIDS Queer Sexual Cultures”. Ostatnio współredagował (razem z Tomaszem Basiukiem) książkę *Queers in State Socialism. Cruising 1970s Poland* (Routledge 2021). Autor powieści i tekstów teatralnych.

dr [Agata Chełstowska](#) [67]

Agata Chełstowska - antropolożka kultury, socjolożka. Pracę doktorską poświęciła zagadnieniu alimentów na dzieci w świetle teorii feministycznej ekonomii. Interesuje się przeciwnymi zagadnieniami płci, intymności i ekonomii oraz antropologią prawa. Wykładała na Uniwersytecie w Kopenhadze. Stypendystka Fundacji Kościuszki, odbyła wizytę badawczą w New School for Social Research w Nowym Jorku.

dr [Agata Ignaciuk](#) [68]

Agata Ignaciuk - historyczka medycyny specjalizująca się w historii społecznej i kulturowej zdrowia i praw reprodukcyjnych. Studiowała na Uniwersytecie Łódzkim, Uniwersytecie w Grenadzie i w Bolonii. Badała m. in. historię pigułki antykoncepcyjnej i doświadczenia kobiet związane z antykoncepcją i aborcją w Polsce i w Hiszpanii. Kierowniczką projektu badawczego „[Kultury planowania rodziny w Polsce, 1945-1989](#) [69]”, realizowanego na UW we współpracy z Agnieszką Kościuszką (2017-2019).

dr **Natalia Jarska**

Natalia Jarska – historyczka, pracuje w Instytucie Historii im. Tadeusza Manteuffla PAN. Interesuje się historią kobiet i płci, historią seksualności i historią pracy w Polsce po II wojnie światowej. Kierowniczką projektu badawczego „Kobiety i mężczyźni w małżeństwie w Polsce w latach 1939–1980” (NCN Sonata, 2017-2020), uczestniczyła także w projekcie „Intimate life during state socialism in comparative perspective” (2017–2018, kierowniczką Kateřina Lišková). Obecnie stypendystka Narodowej Agencji Wymiany Akademickiej na Uniwersytecie Complutense w Madrycie. [Lista publikacji](#) [70]

[Agnieszka Kosiorowska](#) [71] (stypendystka)

Agnieszka Kosiorowska - doktorantka w Szkole Doktorskiej Nauk Humanistycznych UW. Absolwentka Etnologii i Antropologii Kulturowej oraz Lingwistyki Stosowanej w ramach Kolegium Międzydziałowych Interdyscyplinarnych Studiów Humanistycznych i Społecznych na Uniwersytecie Warszawskim. Odbyła wymianę w ramach programu Erasmus+ w Ecole des Hautes Etudes en Sciences Sociales. Prowadzi badania etnograficzne

---

dotycz?ce braku zaufania do wiedzy eksperckiej na rolniczym Podlasiu.

dr hab. [Agnieszka Ko?cia?ska](#) [5], [5]prof. UW (kierowniczka projektu)

[Agnieszka Ko?cia?ska](#) [5] - antropolo?ka, badaczka p?ci, seksualno?ci i religii. Autorka ksi??ek *P?e?, przyjemno?? i przemoc* (2014), *Pot?ga ciszy* (2009) oraz *Zobaczy? ?osia. Historia polskiej edukacji seksualnej od pierwszej lekcji do internetu* (2017). Redaktorka prac zbiorowych, antologii t?umacze? i numerów monograficznych czasopism po?wi?conych zagadnieniom p?ci, seksualno?ci, religii i wykluczenia, m.in. *Kobiety i religie* (2006), *Antropologia seksualno?ci* (2012). [Wi?cej na stronie domowej](#) [72].

dr hab. [Sylwia Ku?ma-Markowska](#) [73]

Sylwia Ku?ma-Markowska – historyczka i amerykanistka, pracuje w O?rodku Studiów Ameryka?skich Uniwersytetu Warszawskiego. Zajmuje si? histori? spo?eczn? i kulturow? Polski i Stanów Zjednoczonych w XX w., specjalizuje si? w historii p?ci i historii kobiet, transnarodowej historii reprodukcji i historii ruchów spo?ecznych. Publikowa?a m.in. na temat aktywno?ci na rzecz planowania rodziny w Polsce i USA, a tak?e na temat aborcji i eugeniki.

[mgr Natalia Pomian](#) [74] (stypendystka)

Natalia Pomian – antropolo?ka, doktorantka w Szkole Doktorskiej Nauk Humanistycznych UW. Zajmuje si? tematem naprotechnologii w Polsce. Absolwentka Etnologii i Antropologii Kulturowej na Uniwersytecie Warszawskim. W dotychczasowych badaniach ??czy?a perspektyw? antropologiczn? i historyczn?. W pracy licencjackiej przeanalizowa?a narracje o powstaniu w 1972 r. fabryki stolarki budowlanej w Sokó?ce i jej wp?ywie na ?ycie tamtejszej spo?eczno?ci oraz prywatne losy pracowników i pracowniczek, zw?aszcza w kontek?cie transformacji ustrojowej. Na studiach magisterskich, uko?czonych z wyró?nieniem, pisa?a o osobistym i politycznym wymiarze mody m?odzie?owej w latach 80. w Warszawie. Sp?dzi?a semestr na Uniwersytecie Karola w Pradze jako stypendystka programu Erasmus Plus.

Publikacje

[Agnieszka Ko?cia?ska](#) [5] (2024). [Productive Sexological Self-Censorship in Late Communist Poland between State and Church](#) [6]. *Journal of the History of Sexuality* 33, no. 1: 12-32.

Ignaciuk, Agata and Natalia Jarska (2023), [Unawareness and Expertise: Acquiring Knowledge about Sexuality in Postwar Poland](#), *Journal of the History of Sexuality* [75], vol. 32 no. 2, 2023, p. 121-143. Project MUSE muse.jhu.edu/article/897310.

Agata Ignaciuk, [Agnieszka Ko?cia?ska](#) [5] (2023), Regendering Childbirth: Catholicism, Medical Activism, and Birth Preparation in Post-War Poland, [Journal of the History of Medicine and Allied Sciences](#) [11], zaakceptowan? wersj? artyku?u mo?na przeczyta? [tutaj](#). [12]

Natalia Jarska i Sylwia Ku?ma-Markowska (2023), [Explaining the Calendar: The Catholic Church and Family Planning in Poland, 1930–1957](#) [15]. „The Historical Journal”, s. 1-23, <https://doi.org/10.1017/S0018246X23000018> [16] (wolny dost?p)

J?drzej Burszta (2022), [Religious individualism and how young religious LGBT+ persons approach parenthood in Poland](#) [17], "Lud", t. 106, s. 208–232. <https://doi.org/10.12775/lud106.2022.08> [18] (wolny dost?p)

Sylvia Ku?ma-Markowska Laura Kelly (2022). Anti-abortion Activism in Poland and the Republic of Ireland c.1970s–1990s*. *Journal of Religious History*, 46: 526-551. <https://doi.org/10.1111/1467-9809.12870> [76] ([open access](#) [29])

Natalia Jarska, Agata Ignaciuk (2022). Marriage, Gender and Demographic Change: Managing Fertility in State-Socialist Poland. *Slavic Review*, 81(1), 142-162. doi:10.1017/slr.2022.85 ([open access](#) [9])

Natalia Jarska, Agata Ignaciuk (2022), *Premarital Sex in State-Socialist Poland: A Generational Perspective*, "East European Politics and Societies and Cultures", dost?pny [tutaj](#) [32], zaakceptowan? wersj? artyku?u mo?na przeczyta? [tutaj](#) [33].

[Agnieszka Ko?cia?ska](#) [5], Agata Ignaciuk, Agata Che?stowska (2022), *Catholic Intimacies: Negotiating Contraception in Late Communist Poland*, "Journal of Religious History", 46: 483-502. <https://doi.org/10.1111/1467-9809.12861> [77], dost?pny [tutaj](#) [34] (wolny dost?p)

[Agnieszka Ko?cia?ska](#) [5], Agnieszka Kosiorowska, Natalia Pomian, "A woman should follow her own conscience": understanding Catholic involvement in demonstrations against the abortion ban in Poland, "[Lud](#)", 2021, t. 105 [47] (wolny dost?p)

Zach?camy równie? do zapoznania si? z wybranymi publikacjami naszego zespo?u.

Fragment ksi??ki Agnieszki Ko?cia?skiej [Zobaczy? ?osia. Historia polskiej edukacji seksualnej od pierwszej lekcji do internetu](#) [78] (Czarne, 2017) o przemianach katolickiego podej?cia do seksualno?ci; dost?pny te? na stronie [Magazynu Kontakt](#) [79].

Sylvia Ku?ma-Markowska, [Marx or Malthus? Population debates and the reproductive politics of state-socialist Poland in the 1950s and 1960s](#) [80] ("The History of the Family", 2019).

Agata Ignaciuk, [No man's land? Gendering contraception in family planning advice literature in state-socialist Poland \(1950s-1980s\)](#) [81] ("Social History of Medicine", 2019)

Sylvia Ku?ma-Markowska; Agata Ignaciuk, [Family planning advice in state-socialist Poland, 1950s-1980s: Local and transnational exchanges](#) [82] ("Medical History", 2020).

Agata Ignaciuk; Laura Kelly, [Contraception and Catholicism in the twentieth century: Transnational perspectives on expert, activist and intimate practices](#) [83] ("Medical History", 2020).

[84]

Source URL: <https://www.etnologia.uw.edu.pl/en/node/5861>

Links

[1] <https://www.etnologia.uw.edu.pl/en/cathorep>

[2] <https://www.ncn.gov.pl/ogloszenia/konkursy/opus17>

[3] <https://www.ncn.gov.pl>

- [4] <https://www.etnologia.uw.edu.pl/wokol-etnologii/seminaria/seminaria-katorep>
- [5] <https://www.etnologia.uw.edu.pl/instytut/ludzie/pracownicy/agnieszka-koscianska>
- [6] <https://www.utexaspressjournals.org/doi/abs/10.7560/JHS33102?journalCode=jhs>
- [7] <https://www.herder-institut.de/en/event/conference-womens-bodies-womens-rights/>
- [8] https://muse.jhu.edu/pub/15/article/897310/summary#info_wrap
- [9] <https://www.cambridge.org/core/journals/slavic-review/article/marriage-gender-and-demographic-change-managing-fertility-in-statesocialist-poland/D9C0BBC00DF0E4C4E74281CFD3DC3FD1>
- [10] <https://www.miesiecznik.znak.com.pl/kosciol-seks-reprodukcja/>
- [11] <https://doi.org/10.1093/jhmas/jrad020>
- [12] https://akoscianska.files.wordpress.com/2023/04/regendering-childbirth_am.pdf
- [13] <https://esshc.socialhistory.org/conference/programme?day=97&time=324&session=5383&textsearch=koscianska&rnd=7553>
- [14] <https://open.spotify.com/episode/0MDUZICNERLW9fQcGSqQ5>
- [15] <https://www.cambridge.org/core/journals/historical-journal/article/explaining-the-calendar-the-catholic-church-and-family-planning-in-poland-19301957/A3D9F7AFE8BC4F08D96FBD40E6014277>
- [16] <https://doi.org/10.1017/S0018246X23000018>
- [17] <https://apcz.umk.pl/LUD/article/view/39076/34137>
- [18] <https://doi.org/10.12775/lud106.2022.08>
- [19] <https://genderwars.web.ox.ac.uk>
- [20] <https://www.youtube.com/watch?v=l4fJgdu80mQ>
- [21] <https://uw-edu-pl.zoom.us/j/95077882591>
- [22] <https://uw-edu-pl.zoom.us/j/97761973633>
- [23] <https://genderwars.web.ox.ac.uk/event/gender-wars-east-and-south-network-project-launch-event>
- [24] <https://magazynkontakt.pl/magazyn/kontakt-49-2022-lud-bozy/>
- [25] <https://www.aseees.org/convention>
- [26] <https://kosmosdladziwczynek.pl/konferencja-naukowa-o-dziewczynkach/>
- [27] <https://onlinelibrary.wiley.com/toc/14679809/2022/46/3>
- [28] <https://onlinelibrary.wiley.com/doi/10.1111/1467-9809.12861>
- [29] <https://onlinelibrary.wiley.com/doi/10.1111/1467-9809.12870>
- [30] <https://politicaltheology.com/symposium/on-the-catholicity-of-desire/>
- [31] <https://politicaltheology.com/polish-grassroots-theologies-of-desire-from-internal-conflict-to-political-action/#>
- [32] <https://journals.sagepub.com/doi/full/10.1177/08883254221093644>
- [33] <https://digibug.ugr.es/handle/10481/73531>
- [34] <https://onlinelibrary.wiley.com/doi/full/10.1111/1467-9809.12861>
- [35] <https://us02web.zoom.us/j/84494231827>
- [36] <https://www.etnologia.uw.edu.pl/aktualnosci/katolicyzacja-reprodukcji-prezentacja-wstepnych-wynikow>
- [37] <https://us02web.zoom.us/j/86733785293>
- [38] <https://doi.org/10.1007/s40803-022-00167-9>
- [39] <https://doi.org/10.1111/lapo.12183>
- [40] <https://us02web.zoom.us/j/89595020685>
- [41] <https://depot.ceon.pl/handle/123456789/12005?show=full>
- [42] <https://artmuseum.pl/pl/wydarzenia/historie-lez-1993-2022>
- [43] <https://us02web.zoom.us/j/88321852378>
- [44] <http://www.cah.wnks.uw.edu.pl>
- [45] <https://us02web.zoom.us/j/83406931432>
- [46] <https://www.youtube.com/watch?v=fK6Eulj7jYI>
- [47] <https://apcz.umk.pl/LUD/article/view/36609>
- [48] <https://kongres.religioznawstwo.uj.edu.pl/program>
- [49] <https://councilforeuropeanstudies.org/>
- [50] <https://www.histmed.org/madison-2021>
- [51] <https://vimeo.com/546403964>
- [52] <https://esshc.socialhistory.org/>
- [53] <https://www.channel4.com/news/the-women-trapped-and-traumatised-by-polands-near-total-abortion-ban>
- [54] <https://www.mabuse-verlag.de/Dr-med-Mabuse/Ueber-die-Zeitschrift/>
- [55] <https://krytykapolityczna.pl/kraj/paulina-januszewska-co-katoliczki-mysla-o-aborcji-wywiad/>
- [56] https://www.gazetaprawna.pl/magazyn-na-weekend/artykuly/8094351,agata-chelstowska-natalia-pomian-praw-o-do-aborcji-wyrok-tk-rozmowa.html?fbclid=IwAR03z5vZgb_xRB2HdgQ9XQEiVn-KB9DgikAwXyXvImuq0Zcj1SPcYvchJL4
- [57] <https://www.rees.ox.ac.uk/event/rees-seminar/leverhulme-lecture-a-woman-should-follow-her-own-conscience->

understanding-catholi

[58] <https://www.youtube.com/watch?v=iVHqq2qAWvI>

[59] https://convention2.allacademic.com/one/aseees/aseees20/index.php?cmd=Online+Program+View+Session&selected_session_id=1652088&PHPSESSID=qnheare0ts00ceefqv1u7fugnn

[60] <http://agendapublica.elpais.com/el-tribunal-constitucional-aborta-los-derechos-de-las-mujeres-en-polonia/>

[61] <https://www.easaonline.org/conferences/easa2020/panels#8540>

[62] <https://nomadit.co.uk/conference/easa2020/p/8540>

[63] <https://www.cambridge.org/core/journals/medical-history/article/contraception-and-catholicism-in-the-twentieth-century-transnational-perspectives-on-expert-activist-and-intimate-practices/9B46B3ADE9D6CC5C98C4100579EC7AB3>

[64] https://www.wiez.pl/czasopismo/s.czasopismo_szczegoly,id,341

[65] <http://rethinkingsexology.exeter.ac.uk/2019/06/cfp-sex-science-and-censorship-in-the-19th-and-20th-centuries/>

[66] https://www.uw.edu.pl/wp-content/uploads/2020/02/praca_student_dotorant_stypendysta_do_04_marca-1.pdf

[67] <https://uw.academia.edu/AgataChe%C5%82stowska>

[68] <https://agataignaciuk.academia.edu/>

[69] <http://kulturyplanowaniarodziny.uw.edu.pl/>

[70] <https://ihpan.edu.pl/pracownicy/247-natalia-jarska/#show>

[71] <https://www.etnologia.uw.edu.pl/instytut/ludzie/doktoranci/agnieszka-kosiorowska>

[72] <https://akoscianska.wordpress.com/>

[73] <https://uw.academia.edu/SylwiaKuzmaMarkowska>

[74] <https://www.etnologia.uw.edu.pl/instytut/ludzie/doktoranci/natalia-pomian>

[75] <https://www.utexaspressjournals.org/doi/abs/10.7560/JHS32201>

[76] <https://doi.org/10.1111/1467-9809.12870>

[77] <https://doi.org/10.1111/1467-9809.12861>

[78] <https://czarne.com.pl/katalog/ksiazki/zobaczyc-losia>

[79] <https://magazynkontakt.pl/zobaczyc-losia-fragment-ksiazki/>

[80] <https://www.tandfonline.com/doi/abs/10.1080/1081602X.2019.1702889>

[81] <https://academic.oup.com/shm/advance-article/doi/10.1093/shm/hkz007/5486195>

[82] <https://depot.ceon.pl/handle/123456789/17324>

[83] <https://www.cambridge.org/core/journals/medical-history/article/contraception-and-catholicism-in-the-twentieth-century-transnational-perspectives-on-expert-activist-and-intimate-practices/9B46B3ADE9D6CC5C98C4100579EC7AB3/core-reader>

[84] <https://www.facebook.com/Katorep/>